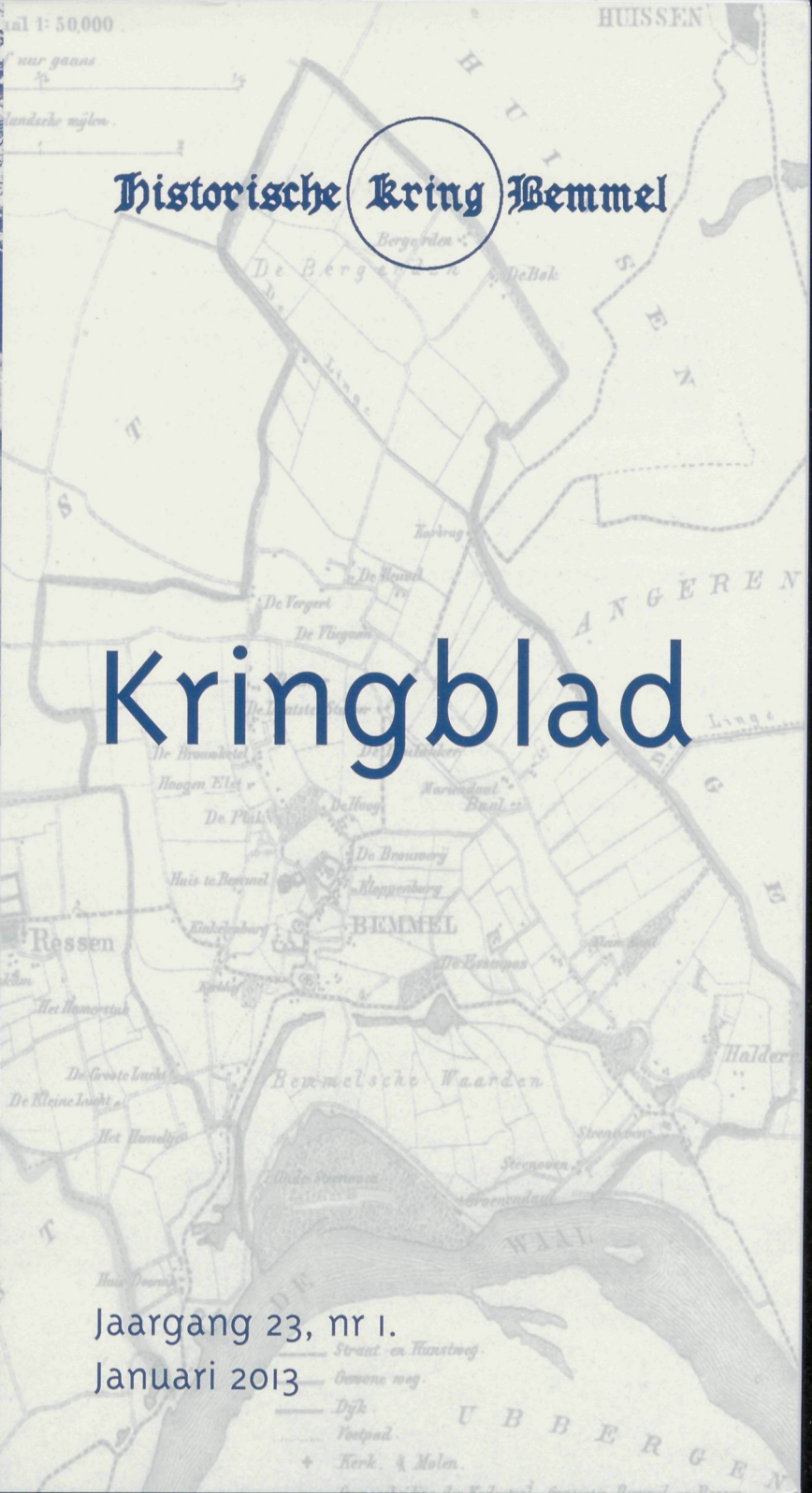
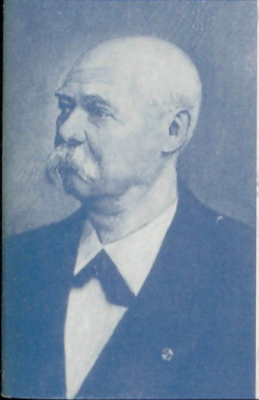

Historische Kring Bemmelerwaard

Kringblad

Jaargang 23, nr 1.
Januari 2013

Historische Kring Bommel

Uitgave ten behoeve van de leden, jaargang 23 no 1.
DATA DRUK Gendt
ISSN 1384-9271

Inhoudsopgave:

Woord van de voorzitter	1
In memoriam Gerda Viergever	2
Rabo Clubkas Campagne 2013.....	3
Agenda.....	3
Druk bezochte filmavond.....	4
Contributie betaling 2013	6
Oude foto's en ansichtkaarten	7
Jansen, voor post en vers vlees	8
Straatnamen in Bommel, Haalderen en Ressen.....	17
Een korte cursus genealogie – deel 4	18
R.-K. Zangkoor Bommel.....	24
Winkelcentrum De Assenburg	25
Karikaturen van bekende Bommelaren (8).....	31
Van der Monde, burgemeesters van Bommel.....	32
Internet wetenswaardigheden	43
Het Kinkelplein.....	45
Toen en Nu	46
Aanwinsten	47
Advertenties (1975)	48

Dit is de vijfenzestigste uitgave van het Kringblad.

Het voornemen bestaat het volgende nummer begin mei 2013 te laten verschijnen. Kopij voor dat nummer is welkom en kan bij de redactieleden of bij het secretariaat worden ingeleverd. Als uiterste datum voor het inleveren van kopij willen wij graag 1 april 2013 aanhouden.

Woord van de voorzitter

Gijs Bouwman

Beste kringleden

Als u dit voorwoord leest, is het nieuwe jaar 2013 begonnen. Een ieder heeft familie en bekenden een Zalig Nieuwjaar en de beste wensen toegewenst.

Lief en leed overkomt iedereen en dus ook de Historische Kring. Leden en vrijwilligers zijn ons ontvallen. Maar er hebben zich ook weer nieuwe vrijwilligers aangemeld.

Misschien is het goed eens na te gaan welke voornemens we in 2012 hadden. Zijn die voornemens gerealiseerd? Hoe is het jaar verlopen?

De kringruimte is duidelijk verbeterd met de wand die geplaatst is, maar de ruimte is nog niet ingericht zoals we graag willen: er is dus werk nog aan de winkel.

Ook dit jaar hebben we weer een lezing verzorgd, een excursie naar Fort Pannerden georganiseerd en een druk bezochte filmavond gerealiseerd.

En er is een projectgroep gestart die onze documentatie (foto's, dia's, bidprentjes, boeken, etc.) inventariseert en digitaliseert zodat deze toegankelijk wordt voor ons en onze leden.

U hebt wellicht gelezen dat de jubileumcommissie foto's en films verzamelt om bij het 25-jarig bestaan van de kring in 2014 daar iets moois mee te doen. We hebben al heel veel materiaal binnengekregen, maar kunnen nog altijd foto's of films gebruiken. Dit jaar gebruiken we om de foto's te selecteren en er teksten bij te zetten.

Wij zijn ook nog steeds op zoek naar mensen die een bestuursfunctie ambiëren.

Er is dus veel gerealiseerd maar er blijven ook wensen.

Ik wens u een goed, gezond 2013 toe met veel lief en weinig leed.

In memoriam Gerda Viergever

Maria Janssen-van Gelder

Gerda overleed op 4 oktober 2012. We kregen het droeve bericht twee dagen later. Nog maar kort wisten we dat het niet goed ging met haar. De ziekte was zo snel en hevig, dat we geen gelegenheid hebben gehad om afscheid van haar te nemen. Gerda is 70 jaar geworden.

Namens het bestuur hebben we haar familie gecondoleerd en waren we aanwezig bij haar uitvaart en crematie.

Gerda Viergever

Op dinsdagochtend, als vrijwilligers voor de kring bijeenkomen in De Kinkel, was Gerda er bijna altijd. Tot half juli toen De Kinkel tijdelijk sloot wegens vakantie.

Al kort na haar pensionering in de gezondheidszorg werd ze vrijwilliger bij de kring. Meestal hield ze zich bezig met het uitknippen van krantenartikelen, maar ook de koffiekopjes werden vaak door haar gewassen. Bij het koffiedrinken hoorde een goed gesprek. Voor 'n keertje stofzuigen draaide ze haar hand niet om en op thema-avonden van de kring in De Kinkel hielp ze mee om koffie te serveren.

Als we dinsdags om 10 uur begonnen was Gerda meestal al naar de kapel geweest. Door weer en wind fietste ze dagelijks naar de kapel van Maria van De Bloeiende Betuwe op De Heuvel.

In de kapel zorgde ze voor bloemen en kaarsjes. Buiten zaaide ze bloemen, schoffelde het onkruid, harkte en veegde. Ze deed de verzorging al jaren met veel toewijding en ze kon mooi vertellen over de ontmoetingen die ze daar met bezoekers had.

We missen Gerda op dinsdagochtend in De Kinkel. We herinneren haar als een lieve vrouw, beslist met een eigen mening, maar altijd met oog voor anderen.

Rabo Clubkas Campagne 2013

Nol van Rossum, penningmeester

Vorig jaar hebben we voor het eerst als Historische Kring Bemmeler meegedaan aan de Rabo Clubkas Campagne. Doordat u uw stem op onze vereniging uitbracht hebben wij het mooie bedrag van € 530,00 van de Rabo ontvangen. De clubkas campagne is een initiatief van Rabobank Oost Betuwe om de leden inspraak te geven op de verdeling van een gedeelte van de winst van de bank. Op deze wijze vloeit de winst terug naar het lokale verenigingsleven. Voor 2013 heeft de Rabobank Oost Betuwe € 75.000 beschikbaar gesteld. Dit bedrag wordt verdeeld over het aantal stemmen dat wordt uitgebracht. Alleen degenen die **lid** zijn van de Rabobank kunnen stemmen.

Stemmen

De periode dat u kunt stemmen loopt van woensdag 13 maart tot en met woensdag 27 maart 2013. U ontvangt van de Rabobank een brief met een unieke persoonlijke code waarmee u kunt stemmen. Ieder lid van de Rabobank krijgt 5 stemmen om te verdelen dit kan via de website www.rabobank.nl/oostbetuwe. Als lid van de Historische Kring Bemmeler mag u maximaal 2 stemmen op onze vereniging uitbrengen. Ook familie, vrienden en kennissen die (nog) geen lid zijn van onze vereniging mogen op ons stemmen.

Agenda

Voor komend jaar staan de volgende activiteiten op de planning:

- 5 februari: extra filmavond 'Uut de ouwe deus' voor degenen die 27 november jl. niet konden of vanwege de drukte naar huis zijn gegaan;
- Eind februari: lezing;
- 19 maart: Algemene Ledenvergadering in onze locatie in de Kinkel;
- Mei: excursie;
- Eind september: lezing;
- November: filmavond.

De definitieve datums voor de lezingen moeten nog afgestemd worden met de sprekers. Ook de excursie is nog niet ingevuld.

De leden krijgen voorafgaand een uitnodiging.

Zie ook de aankondigingen op onze website www.historischekringbemmeler.nl

Druk bezochte filmavond

Het bestuur

Op dinsdag 27 november jl. heeft de Historische Kring Bemmeler verzorgd met historische filmopnamen over Bemmeler, Ressen en Haalderen.

De Kring heeft de afgelopen jaren een aantal filmopnamen verzameld uit de periode 1945 – 2000, die we graag wilden laten zien. En dat bleek terecht, want de belangstelling was overweldigend. Al ver voor het aanvangstijdstip zat de zaal in Het Wapen vol. Rekenen we normaal op een avond op 40 tot 60 belangstellenden, nu telden we het dubbele aantal en veel mensen zijn weer vertrokken omdat er geen plaats meer was.

De avond bestond uit een verzameling korte en langere filmopnamen, zowel in zwart-wit zonder geluid als in kleur en met geluid. Het begon met een kort filmpje over een stem-bureau waar mensen kwamen stemmen.

Jan Wouters brengt zijn stem uit.

Dan de intocht van de ouden van dagen, die na een dagje uit, ingehaald werden door de harmonie UDI.

De bussen stopten in de Dorpsstraat bij de kruising met het Sandershof en de ouden van dagen kregen een afsluiting in zaal Ebbers.

Daarna de speelfilm "Tussen Strang en Plak", weliswaar zonder geluid maar met echte Bemmelse acteurs. Het verhaal gaat over twee mannen (de heren

Akkermans en Busser) die zitten te drinken in een bootje op de Strang en in het gras twee meisjes zien zitten. Daar gaan ze achteraan en ze belanden via het Hemeltje en het Witte Huuske uiteindelijk op de slaapkamer van de meisjes (in het huis van dokter Westerman).

Een uitgebreide beschrijving is nog terug te lezen in het kringblad van 2007, nr 2.

Vervolgens werden een drietal films vertoond met monumenten in Bemmelse Ressen en Haalderen. Als toegift was er nog een film met opnamen over de sloop van het Klooster en de bouw van winkelcentrum de Assenburg.

Aan het geroezemoes te horen was er veel herkenning en ook op vragen van "wie is dat?", kwam veel reactie uit de zaal.

Voor diegenen die weer naar huis zijn gegaan omdat de zaal (over)vol zat of die om een andere reden de filmavond gemist hebben, hebben we goed nieuws, nl.:

Herhaling filmavond

“Films uut de ouwe deus”

Wanneer: Dinsdagavond 5 februari om 20:00 uur

Waar: Het Wapen, Dorpsstraat 52 Bemmell

Contributie betaling 2013

Nol van Rossum, penningmeester

De contributie voor het jaar 2013 bedraagt voor een enkel lid € 15,00 eventueel vermeerderd met € 4,50 per gezinslid.

Een groot aantal leden heeft een machtiging afgegeven voor het automatisch incasseren van de contributie. Deze leden hoeven uiteraard niets te doen en de contributie zal eind februari worden afgeschreven.

De overige leden verzoeken wij de contributie voor 1 maart over te maken op onze bankrekening Rabobank Bemmell 1057.26.443 t.n.v. Historische Kring Bemmell onder vermelding van uw naam, postcode en huisnummer.

Postcode en huisnummer zijn voor mij makkelijk bij het verwerken van de contributie want met 10 Derksens en evenzoveel Roelofsens en Jans(s)ens als lid is het vaak uitzoeken vanaf het dagafschrift van de bank wie het nu exact is.

Heeft u nog geen machtiging voor automatische incasso afgegeven en wilt u daar toch gebruik van maken neem dan even contact met mij op.

Samenvattend:

bedrag:	€ 15,00 (of €19,50 bij 2 leden uit een gezin)
ten narne van:	Historische Kring Bemmell
rekeningnummer	1057.26.443
omschrijving:	naam, postcode én huisnummer

Oude foto's en ansichtkaarten

Maria Janssen-van Gelder

Bij de verschijning van dit kringblad in januari 2013 zijn we van start gegaan met een nieuwe activiteit. Enkele oudere "echte" Bemmelaars komen bij elkaar om oude foto's te bekijken en te benoemen. Voorlopig eens per twee weken op woensdagochtend. Op veel foto's en ansichtkaarten staan gebouwen die we wel herkennen, maar er staan ook dikwijls personen op waarvan we de naam niet weten. Zeker op foto's van voor de Tweede Wereldoorlog staan soms mensen die niet bekend zijn. De wat oudere Bemmelaars weten nog heel wat van die vooroorlogse periode. Het is prettig dat een aantal mensen dit wil doen, nu kan het nog. De generatie na ons zal het niet meer weten als het niet beschreven is. Om over niet al te lange tijd een goede inventarisatie en registratie te hebben, willen we er nog enkele mensen bij hebben. Hebt u interesse? Geef u op en sluit u aan!

Jansen, voor post en vers vlees

René Haegens

Toen Louis Jansen begin 2010 zijn winkel aan de Markt in Bemmelen verkocht, kwam daarmee een einde aan 80 jaar slagersbedrijf van de familie.

Maar de Jansens waren ook op een heel ander terrein actief: de post. Ongeveer 125 jaar zorgden ze ervoor dat de Bemmelenaren via de brieven – en later via telefoon en telegraaf – contact konden onderhouden met de buitenwereld.

Voor beide activiteiten was het adres Dorpsstraat 26 een belangrijk pand. Daar was namelijk ooit zowel het postkantoor als de slagerij gevestigd.

Brievengaarder Wilhelmus

De eerste Jansen die zich met postzaken bezighield, was Wilhelmus (1803-1867). In de burgerlijke stand staan verschillende beroepen voor hem vermeld. Eerst ondermeester, daarna gemeentebode, maar vanaf 1856 tot zijn overlijden in 1867: brievengaarder. Of met name dit laatste een volledige dagtaak was, is de vraag. Het inzamelen van te verzenden post nam in de 19^e eeuw namelijk nog niet zoveel tijd in beslag en de functie van brievengaarder werd daarom vaak gecombineerd met een ander beroep. Pas tegen het eind van die eeuw kwam er zoveel briefverkeer, dat het een volledige dagtaak werd.

Brievengaarder hield in de tijd van Wilhelmus in dat hij als beheerder van een hulppostkantoor verantwoordelijk was voor de inzameling en eerste distributie van brieven en andere poststukken. De echte aflevering van de post bij de mensen aan huis gebeurde door de briefbesteller en de postbode.

Juist in de tijd dat hij leefde begon de postbezorging vorm te krijgen. In 1799 waren de Nederlandse postertijen ontstaan en acht jaar later werd de eerste Postwet aangenomen. Daarmee kreeg de staat het alleenrecht om brieven te verzamelen, te vervoeren en te distribueren. Wilhelmus heeft vermoedelijk ook nog de eerste Neder-

De eerste postzegel met de afbeelding van Koning Willem III, uitgebracht op 27-12-1851.

landse postzegel gezien. Die verscheen op 27 december 1851 (met de beroemde beeldenaar van koning Willem III) en het gebruik ervan werd in 1877 zelfs verplicht gesteld.

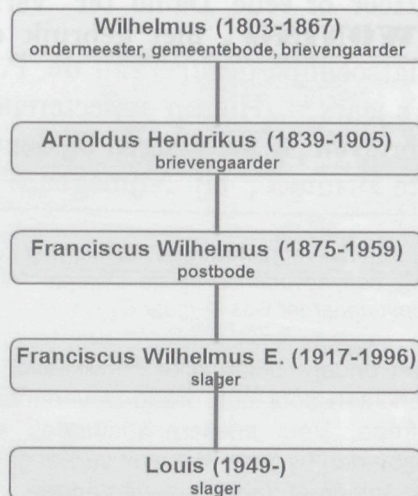
Brievengaarder Arnoldus

Wilhelmus, die getrouwd was met Maria Schopman, kreeg zes kinderen. Zijn oudste zoon was Arnoldus Hendrikus (de roepnaam zal Nol zijn geweest). Hij werd in 1839 geboren in Bemmelen en bij de vermelding van het beroep staat 'brievengaarder'. Waarmee hij dus de tweede generatie Jansen was die zich bezighield met postzaken.

Vanaf 1904 is het Bemmelse postkantoor ondergebracht aan de Dorpsstraat, in het huidige pand op nummer 26. Het gebouw werd dat jaar in opdracht van Arnoldus gebouwd door aannemersbedrijf Verweijen uit Bemmelen.

Lang heeft Arnoldus niet kunnen genieten van zijn nieuwe onderkomen want op 27 mei 1905 overleed hij.

Stamboom Jansen

Op welke plaatsen in Bemmelen de postkantoren van Wilhelmus en Nol waren ondergebracht (veel brievengaaers hadden kantoor aan huis), is niet duidelijk. Volgens sommige verhalen zou het aan de Teselaar zijn geweest. Als we in het bevolkingsregister nagaan waar Nol woonde vóór hij zich aan de Dorpsstraat vestigde, dan zien we verschillende adressen (nummers): 32nk, 32a, A135, A386k en A194. Nummer 32 (nk en a) bevond zich inderdaad aan de Teselaar, naast het Zonnehuis van dokter Poell.

Ontwikkelingen bij de post

Tijdens de loopbaan van Nol gingen de veranderingen bij de posteries verder. Zo werden in de tweede helft van de 19^e eeuw de eerste brievenbussen geïntroduceerd. Tot dan was het gebruikelijk dat iedereen naar het postkantoor ging om een brief te posten. Of je gaf alles mee aan de postbode als hij post kwam bezorgen. Op het platteland waren de brievenbussen aanvankelijk van hout gemaakt, maar vanaf 1870 kwamen er steeds meer gietijzeren exemplaren. De eerste bussen waren vanwege de privacy overigens voorzien van een aparte binnentrommel. Daardoor konden de

postbeambten die de bus kwamen legen, niet bij de brieven komen. Pas op het postkantoor werden ze door de brievegaarder geopend.

De originele steen met inwerpgleuf die diende als voorkant van de brievenbus van het postkantoor Dorpsstraat 26, is nog te zien aan de Woerdsestraat 3.

**** In het dorp Bemmell bestaat gelegenheid voor een Heer of eene Dame ter verkrijging van **KOST en IN-WONING**, met gebruik eener vrije kamer, in een klein fatsoenlijk gezin, van de P. G., voor de som van f 270 's jaars. Hierop reflecterenden gelieven zich, met *franco* brieven, te adresseren bij den Brievegaarder W. JANSSEN, te Bemmell, bij Nijmegen.**

In Bemmell verhuurde men kamers met kost en inwoning en dat liet men overal weten. Hier een advertentie uit de Oprechte Haarlemse Courant van 25 februari 1867. De brievegaarder was er maar druk mee.

Een andere belangrijke ontwikkeling was in die dagen de mogelijkheid om berichten door een draad te versturen: telegrafie en de telefonie deden hun intrede. Veel snellere methodes dan de post en bovendien speelden afstanden bij deze techniek vrijwel geen rol meer.

De telegraaf (voor het verzenden van telegrammen) was al rond 1850 in Nederland geïntroduceerd en het eerste telefoonnet werd in 1881 aangelegd. Vanaf 1897 nam het Rijk alle kosten van aansluiting en technische inrichting op zich. Gemeenten dienden alleen nog de kosten van de lokaliteit en de bediening voor hun rekening te nemen.

Voor het bedienen en onderhouden van alle apparatuur waren steeds meer mensen nodig.

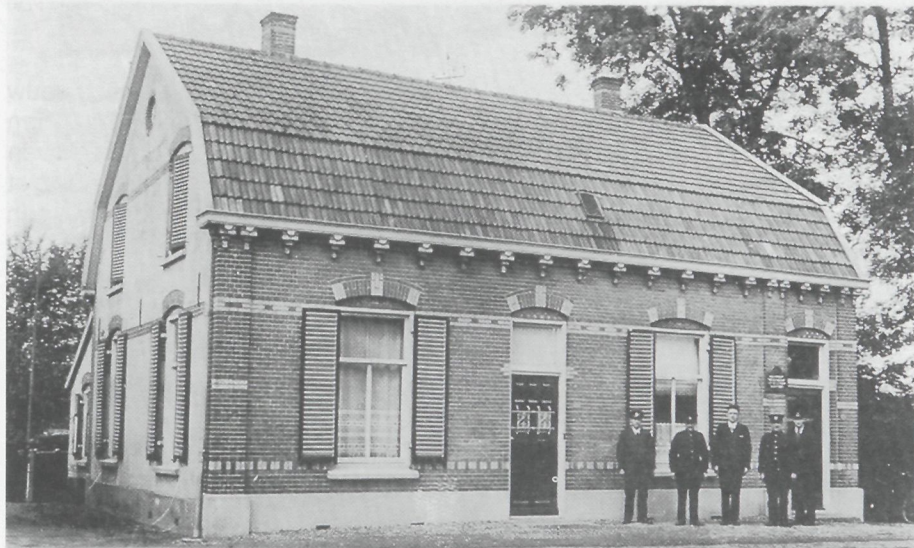
Bijvoorbeeld telegrafisten en telegrambestellers die de berichten konden verzenden, ontcijferen en bezorgen. Voor de telefoon waren het de telefonisten die voor de verbindingen zorgden. Tot de automatisering van het telefoonnet, ging een gesprek als volgt. Je nam de hoorn van de haak en kreeg onmiddellijk verbinding met de centrale. De beller meldde ver-

Notaris VAN BUNGIE te Bemmell, zal op Woensdagen 22 Februari en 8 Maart 1911, telkens des nam. 1½ uur bij W. VERWELJEN te Bemmell, ten verzoeken van den Heer J. H. DE JONG

publiek Vellen en Verkoopen:
het WINKELHUIS „de Assenburg” te Bemmell, waarin gevestigd het filiaal der firma H. M. VAN HAAREN en de vleeschhouwerij van den heer M. JANSSEN, met bijbehorende GROOTE SCHUUR, ERF en TUIN, kad. Sectie F. No. 281 en 522, samen groot 13.40 aren; gedeeltelijk verhuurd tot 1 Dec. 1916 voor f 475.— per jaar, gedeeltelijk verhuurd tot 1 Juni 1914 voor f 200.— per jaar. Betaling en aanvaarding in genot der huur 1 Juni 1911. Lasten van 1 Juni 1911 af voor koopers rekening. (1285)

volgens het gewenste nummer en door te koppelen bracht de telefoniste de verbinding tot stand. 'Voorwaarts!', riep ze dan. En als het fout ging: 'Verkeerd verbonden!'

Toen Louis Jansen in 1975 zijn huis annex slagerij aan de Dorpsstraat 26 verbouwde, kwam hij de resten van de technische installatie nog tegen. Honderden meters aan kabels en leidingen moesten worden verwijderd. De speciale, versterkte vloer is nog aanwezig omdat het niet mogelijk bleek dit degelijke werk te slopen.

Dorpsstraat 26.

Brievengaarder Maria

Bij zijn overlijden liet Nol een gezin van zeven kinderen na. Dochter Maria (1871-1949) volgde haar vader op als brievengaarder in Bemmelen.

Ook de rest van de familie speelde een rol: broer Frans (1875-1959) was postbode en van zus Theodora (1874-1944) die normaal gesproken het huishouden deed, is bekend dat ze bij grote drukte ook op het postkantoor te hulp schoot. Aardig detail is nog dat zus Lies (1878-1963) haar arbeidzame leven doorbracht op het postkantoor in Den Haag.

Belangrijke ontwikkelingen waren in die jaren (1918) de oprichting van de Postcheque- en Girodienst (Postgiro) en enige tijd daarvoor de Rijks-postspaarbank.

Toen Maria in 1934 met pensioen ging, bleef zij met haar zus in het huis wonen. Het Bemmelse postkantoor ging naar Dorpsstraat 47 waar nu de winkel 'Bij Nic' is gevestigd.

Posterijen en Telegraphie.

Benoeemd: 1 Febr. tot brievengaarster te Hekendorp, mejuffrouw S. J. van der Vlist;

16 Febr. tot brievengaarder te Den Bommel J. Woudstra, thans postbode aldaar; — tot brieven-gaarster te Bommel, mejuffr. M. L. Jansen.

De aanstelling van Maria Lucia Jansen tot brievengaar(d)ster in 1906 – advertentie van 14 februari 1906 in Het nieuws van den dag : kleine courant.

Door de ingevoerde marktwerking bij de posterijen liep sinds begin deze eeuw het aantal zelfstandige postkantoren drastisch terug. Ze werden in de vorm van kleine balies ondergebracht in bestaande winkels. In 2008 waren er van de 2000 postkantoren nog slechts 250 over. Ook Bommel ontkwam hier niet aan. In 1998 sloot het kantoor en de klanten konden voortaan terecht aan een apart loket in het pand ernaast: de winkel van Van Appeldoorn.

De telefooncentrale waar de technische apparatuur is ondergebracht, kwam na de oorlog in een klein gebouwtje achter de toenmalige kleuterschool (locatie: middenin de huidige Jumbo-winkel). Rond 1980 verhuisde de centrale naar het terrein tussen de huizen aan de Dijkstraat/Ds.Israëlstraat/Esdoornstraat/Klappenburgstraat.

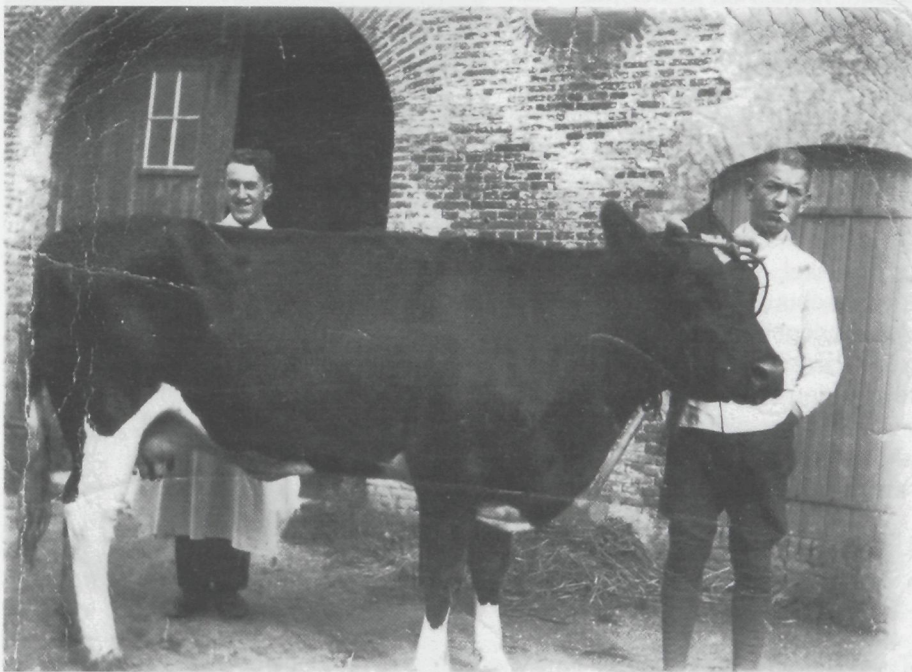
Jansen de slager

De eerste Jansen die als beroep 'slager' achter zijn naam had staan, is Herman (1877-1961). Hij was de tweede zoon van brievengaarder Arnoldus en had zijn slagersbedrijf aan de Houtstraat in Nijmegen. Bij het bombardement van de stad in 1944 ging de zaak helaas verloren.

In Bommel was Arnoldus (1910-1987) de eerste slager in de familie Jansen. Arnoldus (Nol) was een zoon van de zojuist genoemde postbode Frans, en kleinzoon van brievengaarder Arnoldus. Wellicht was hij geïnspireerd door zijn oom Herman uit Nijmegen toen hij koos voor het beroep van slager.

Hij kocht in ieder geval in 1931 de bestaande slagerij van Smulders. De slagerij lag op de hoek van de Dorpsstraat en de Loostraat, op de plaats van de huidige Rabobank. De twee bomen die nu nog links naast de bank staan, stonden oorspronkelijk in de tuin van de slagerij. Het pand kende twee delen: links was de slagerij van Jansen en rechts de kruidenierswinkel van Van Appeldoorn. Nol noemde zijn zaak 'Slagerij De Assenburg', naar het huis met die naam dat daar eerder stond. De naam zou overigens tot 2010 blijven bestaan. Het slachthuis dat bij het bedrijf hoorde, was ondergebracht in de tabaksschuur achter 'De Brugdijk'.

Nol kreeg spoedig hulp van zijn jongere broer Frans (1917-1996). Ze deden samen goede zaken. Het was de mobilisatietijd en de broers mochten twee jaar lang vleeswaren leveren aan de militairen die in de Betuwe gelegerd waren.

Nol (links) en Frans met de eerste koe die ze kochten in 1931. De foto is gemaakt voor het slachthuis in de tabaksschuur.

Nol naar Maasbracht

De oorlogsjaren verliepen voor Nol rampzalig. Hij was nog voor de oorlog in het huwelijk getreden met Annie Geurts en had twee kinderen gekregen: Frans en Truus. Maar in 1944 sloeg het noodlot toe. Het gezin moest zoals vele Bemmelingen evacueren en vluchtte met een bootje bij Dodewaard de Waal over. Aan de overkant in Druten kregen ze te maken met granaatvuur, waarbij Annie het leven verloor.

In die tijd kreeg Nol ook nog het bericht dat de zus van zijn vrouw door oorlogsgeweld om het leven was gekomen. Zij woonde aan de Tipstraat in Maasbracht waar haar man een slagerij had. Toen de familie tijdens een bombardement in een schuilkelder beschutting zocht, kreeg juist die plek een voltreffer. Alleen de twee kinderen overleefden de ramp. Nol werd aangesteld als voogd van de kinderen. Hij besloot toen naar Maasbracht te verhuizen en daar tevens het slagersbedrijf van de familie voort te zetten.

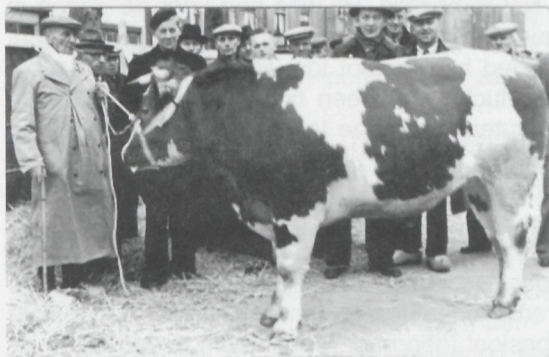
Frans alleen verder

Frans die in de oorlog in Gaanderen was ondergedoken, zette in 1945 het slagersbedrijf in Bemmelen alleen voort. Niet in het pand van vóór de oorlog (dat was te zwaar beschadigd), maar schuin er tegenover. Op de plaats waar nu de Marskramer is gevestigd, stond in die tijd het woonhuis met timmerfabriek van Verweijen en Frans kon aan de voorkant van het huis een kamer huren voor een noodwinkel. Omdat ook de tabaksschuur was vernield tijdens de oorlogsjaren, zag hij zich genoodzaakt het slachthuis onder te brengen aan het Vossenhol.

*Frans (I) en Nol in 1931 in slagerij
De Assenburg.*

Twee jaar later verhuisde Frans met zijn bedrijf naar het huis aan de Dorpsstraat 26. Zijn tantes Maria (de voormalige brievenaardster), Lies (de postbeambte in Den Haag) en Dina (onderwijzeres in Haalderen) vonden onderdak in het voorste deel van het klooster. Oom Herman (de voormalige slager in Nijmegen) bleef tot zijn dood bij Frans in huis wonen.

*Veetentoonstelling Elst, vanaf
links Willem van Swelm, daar-
naast Theo Peters – vrachtrijder,
4^e van rechts Frans Jansen, 2^e
van rechts Wouter Speijers.*

Het rechter deel van het huis richtte Frans in als woonhuis annex slagerij. In het linker deel ging broer Theo wonen en in het midden was de gezamenlijke gang.

Begin jaren 50 kocht Frans het huis van zijn tantes. Daarna deed hij het slachthuis aan het Vossenhol van de hand en bouwde met de opbrengst een nieuw bij zijn eigen huis. Daarmee kwam ook een eind aan het voortdurende transport (met de tractor van de buurman of per fiets!) van vlees tussen Vossenhol en Dorpsstraat.

Toen Theo in 1961 verhuisde, kwam er in de woning extra ruimte vrij. Frans benutte dat door een verbouwing van slachthuis en winkel.

Louis neemt over

Louis nam in 1975 de zaak over van zijn vader. Toch had het ook heel anders kunnen lopen, want zijn jongensdroom was om timmerman te worden. Maar toen hij zich op een dag tijdens het timmeren van kisten op de veiling in Ressen hard op de vingers sloeg, veranderde hij van gedachten. De 17-jarige Louis wilde toch slager worden. Vader Frans vond het prima en stuurde zijn zoon naar een slagerij aan de Jacobslaan in Nijmegen. Daar bestond het werk tijdens de eerste zes weken enkel uit het uitbenen van varkenskoppen. Zwaar werk, maar volgens toenmalige slagerebegrippen dé manier om het vak te leren. Daarna haalde hij zijn gezelschap- en meestersdiploma aan de slagerevakschool in Utrecht, en ging werken in een slagerij in Groesbeek. In de jaren erna volgden een slagerij in Dieren en de vestiging van Makro in Duiven. Het werk bij dit laatste bedrijf had echter weinig meer te maken met het echte slagerevak en Louis was blij toen hij in 1975 het bedrijf van zijn vader kon overnemen en het echte slagerevak weer kon uitoefenen.

Louis in actie bij een presentatie.

Na een grondige herinrichting liepen de zaken in de jaren die volgden uitstekend. Toch greep hij in 1991 de kans om de winkel te verhuizen naar het geheel vernieuwde winkelcentrum aan de markt. En door toeval heel dicht bij de plaats waar zijn vader in 1931 was begonnen. Louis bleef zelf met zijn gezin in de Dorpsstraat wonen.

In april 2010 verkocht hij de zaak. De aangekondigde veranderingen in het winkelcentrum zouden een aanzienlijke extra investering gaan vragen, en met de naderende pensionering was het verstandiger om op dat moment te stoppen. Waarmee de Jansens dus één jaar tekort kwamen om het 80-jarig bestaan van hun slagerij te vieren.

Ontwikkelingen in het vak

Het slagersvak is in de loop der jaren uiteraard ingrijpend veranderd. Zo waren de slagers lange tijd afhankelijk van de eigen inkoop van levend vee. Vader Frans bezat daartoe achter op De Plak een weiland waar hij de koeien liet grazen tot ze slacht klaar waren. Vaak kochten ze ook vlees tijdens huisslachtingen; het was heel gebruikelijk dat er twee varkens op de ladder gingen, waarvan één bestemd was voor de slager. In het abattoir in Nijmegen kwamen ze alleen als ze even een ossenhaas of een streng karbonade tekort kwamen, nooit voor een heel varken.

Slachten van het vee deed Frans natuurlijk ook zelf. Louis heeft het nog een jaar of vijftien gedaan, maar daarna was het door veranderde wetgeving niet meer mogelijk. Zo werd er bepaald dat er hangend geslacht moest worden en dat was in zijn slachthuis niet uit te voeren. Hij liet dat werk daarom voortaan in Nijmegen doen.

De huidige ontwikkelingen gaan nog een stapje verder: slagers kopen geen koe of varken meer bij de boer, maar bestellen het vlees kant-en-klaar en vacuüm verpakt bij een bepaalde grossier. Dat leidde tot vermindering van het aantal slagerijen. Sprekend voorbeeld is de regio Nijmegen. Telde de slagersvereniging veertig jaar geleden 72 leden die allemaal een eigen slagerij hadden, de laatste jaren zijn er nog 5 over, waarvan 2 met een slagerij.

Een andere grote verandering betreft het assortiment. Een slager met enkel karbonaadjes en verse worst in de etalage kan het vergeten. Om de klanten binnen te halen moet hij zich ook storten op eigengemaakte maaltijden, soepen, salades, belegde broodjes, aparte patés en buitenlandse vleeswaren. Of bijproducten als kruiden en marinades. Volgens de reclame heeft hij voortaan een 'eetwinkel'.

Door alle ontwikkelingen die hoge investeringen vergen, en natuurlijk de opkomst van de supermarkten, hebben veel slagers het bijltje erbij neergelegd. Toen Louis Jansen zijn zaak begon, waren er in Bemmelen nog vijf vakgenoten en ook alle omringende dorpen hadden een eigen 'vleeshouwer'. Het aantal slagerijen in de Betuwe is anno 2012 op één hand te tellen. Toch is Louis niet pessimistisch. Als een slager een echte vakman is en inspeelt op de snel veranderende wensen van de klandizie, is er ongetwijfeld een mooie toekomst voor dit vak.

Straatnamen in Bemmeler, Haalderen en Ressen

Maria Janssen-van Gelder

De Heister

In het bestemmingsplan "Scholengemeenschap" te Bemmeler was één weg geprojecteerd. De weg was reeds gerealiseerd en in gebruik genomen in 1981. Hoog tijd dus voor een naam.

De vroegere benaming van het weiland waarop het bestemmingsplan lag was Heisterswei. In de jaren 1982-1983 zou hier de Scholengemeenschap Oost-Betuwe gebouwd worden.

Burgemeester en wethouders van de Gemeente Bemmeler stelden op 5 maart 1981 aan de raad voor om de nieuwe straat de naam De Heister te geven. De raad van de Gemeente Bemmeler stemde in met het voorstel en stelde de naam vast in een openbare vergadering van 19 maart 1981.

Een korte cursus genealogie – deel 4

Marijke Hermsen-Jansen

In onze speurtocht naar onze voorvaders gaan we weer een stapje verder. Nadat u uw familieleden heeft gevraagd om alle mogelijke gegevens die bekend zijn over uw voorouders en vervolgens het Gelders Archief in Arnhem of zoals steeds meer wordt gedaan, het internet heeft nageplozen, heeft u al een aardige hoeveelheid gegevens. Daarna bent u gaan speuren in de doop- en trouw- en begraaftboeken (DTB-boeken) van de kerken. Met kopieën van akten en wellicht foto's van bladzijdes uit DTB-boeken is dat al een ware stamboom.

Een bron waarin veel interessante en leuke gegevens zijn te vinden, zijn de notariële archieven.

Notariële archieven

Waarom werden en worden notariële akten opgemaakt? Een akte die een notaris opmaakt, is rechtsgeldig. Bij een notaris laat je dus iets vastleggen om te kunnen bewijzen dat er met anderen een afspraak is gemaakt over het een of ander.

Waar kunnen die afspraken over gaan? Het meest bekend is de akte over koop of verkoop van een onroerend goed met daarbij vaak een hypotheek-akte. Ook bedrijven, stichtingen en vennootschappen laten bij een notaris een akte opmaken om het bedrijf wettelijk in orde te hebben. Testamenten, boedelscheidingen, huwelijksvoorwaarden, erfopvolgingen, allemaal zaken waarvoor het nuttig is een wettelijk geldig bewijs te hebben.

We gaan ze nader bekijken.

Onroerend goed en hypotheek

Al sinds 1811 is bij het aangaan van een hypotheek een notariële akte verplicht. In 1956 werd het pas verplicht een notariële akte op te laten maken bij overdracht van onroerend goed en overdracht van zakelijke rechten. Maar ook voor 1956 werd al veelvuldig gebruik gemaakt van een notaris. Een veel voorkomende manier om onroerend en ook roerend goederen te verkopen was in die tijd een openbare veiling. Hierbij was ook een notaris aanwezig, die een akte opmaakte.

Het testament

Er zijn verschillende soorten. Het meest bekende is het testament dat met twee getuigen wordt opgemaakt door een notaris en waarin staat wat iemand wil dat er na zijn/haar dood met zijn/haar geld en goederen gebeurt.

Dit is de zgn. openbare uiterste wil. Dan is er nog een geheime of gesloten uiterste wil. Iemand kan dan bij een notaris een zelfgeschreven, gesloten uiterste wil inleveren. De notaris bewaart die dan.

Als de nabestaanden niet weten dat er een zelfgeschreven wil bij een notaris ligt, kan het gebeuren dat u nog op een ongeopend testament stuit.

Als de testateur langer dan 30 jaar dood is, mag het testament opengemaakt worden. Dus wie weet !!

Boedelscheiding

Een notaris heeft ook nog al eens te maken met een boedelscheiding. Het is niet altijd nodig om er een notaris bij te halen, als de erfgenamen er onderling uitkomen is dat prima. Maar als er één niet aanwezig is, of het niet eens is met de verdeling, dan komt de notaris er aan te pas. Hij maakt dan een lijst op met alle bezittingen van de overledene en probeert dan aan de hand van de waarde en in overleg tot een oplossing te komen.

Huwelijksvoorwaarden

Huwelijksvoorwaarden worden vaak opgemaakt bij een huwelijk waarvan een der partners b.v. een zaak heeft. Het kan gebeuren om bij een eventueel faillissement de goederen die op naam van de andere partner staan te kunnen behouden.

Ook gebeurt het dat als een van de partners veel geld en goederen heeft, hij/zij wil voorkomen dat bij een eventuele scheiding alles gedeeld moet worden. Een notaris maakt een akte op waar goederen en geld op dat moment precies beschreven worden.

Vroeger moest de akte voor het huwelijk worden opgemaakt. Tegenwoordig kan het ook na het huwelijk. De akten worden opgenomen in het huwelijksgoederenregister. Dit wordt bijgehouden op de griffie van de rechtbank.

Waar vinden we de notariële akten en hoe pakken we het aan?

Het lastigste in het onderzoek naar notariële akten is uit te vinden bij welke notaris de akte is opgemaakt. Een particulier is vrij om een notaris te kiezen die hij/zij wil. Het meest voorkomende is, dat er wordt gekozen voor een notaris in de woonplaats van een van partners bij b.v. een hypotheekakte. Maar dat is niet zeker, in kleine gemeenten vonden mensen het vaak niet prettig om b.v. hun testament te maken bij iemand uit de buurt en er was en is geen verplichting om een notaris te kiezen in de woonplaats. Gelukkig waren er in vroegere tijden niet zo veel notarissen. In een dorp of kleine stad moet je waarschijnlijk in de dichtstbijzijnde stad zijn. Voor Bemmelen geldt dat er een notaris was met als standplaats Bemmelen. Maar het kan geen kwaad om ook te kijken bij een notaris in Elst of Nijmegen.

Notariële akten zijn te vinden in de provinciale of gemeentelijke archieven.

Van sommige gemeenten, zoals Nijmegen, zijn de archieven niet bij het Gelders Archief, maar bij het Regionaal Archief Nijmegen. Dus als uw voorvaderen daar gewoond hebben, moet u zeker ook daar zoeken.

Wanneer worden testamenten openbaar?

Een testament moet minstens 75 jaar oud zijn om openbaar te zijn. Is een testament jonger dan ligt het nog bij de rechtbank of bij de notaris. Op dit moment zijn testamenten van voor 1918 openbaar.

Ook moet het testament geregistreerd zijn bij de inspecteur van successie. Natuurlijk moet je kunnen aantonen dat hij/zij die het testament heeft laten maken, overleden is. De notaris maakt de akte op en bewaart het origineel, dat heet de "minuut". Aan de klant geeft hij een kopie, de "grosse". Alle akten schrijft hij in een register, het repertorium. En na 75 jaar worden de akten overgebracht naar een archief.

In het Gelders Archief in Arnhem zijn diverse boeken beschikbaar waarin u van alle notarissen in Nederland de vindplaats van hun archieven kunt opsporen.

Het zoeken in een repertorium is een flinke klus, maar het kan ook anders.

Memories van successie

Vanaf 1806 waren erfgenamen verplicht om aangifte te doen van de nalatenschap waaruit zij erfden. De zogenaamde 'memorie van aangifte' was de basis waarop een belastingambtenaar een memorie van successie opmaakte, nl. een lijst van bezittingen en schulden van de nalatenschap van een overledene.

De memorie van successie vermeldt de naam van de overledene, de plaats en datum van overlijden, of de overledene gehuwd was of niet, naam en woonplaats van de erfgenamen en natuurlijk wat er te erven viel. Ook staat erin of er een testament is gemaakt en zo ja door welke notaris en in welke plaats.

Er hoefde echter niet altijd belasting betaald te worden. Tot 1878 hoefde men geen belasting te betalen als er alleen maar erfgenamen in rechte lijn waren, dus kinderen en (achter)kleinkinderen. Ook als de netto erfenis minder was dan 300 gulden was er geen belasting verschuldigd. Vanaf 1878 hoefde je geen belasting te betalen als er geen onroerend goed was. Was de erfenis meer dan 1000 gulden, dan moest er wel belasting betaald worden.

Een memorie van successie is dus een belangrijke bron voor familie-onderzoek. De namen van erfgenamen worden vernoemd, de waarde van de nagelaten goederen en ook de eventuele schulden. Als er niets betaald hoefde te worden, staat op de memorie een O(onvermogen) of CVO

(Certificaat van onvermogen). Dit allemaal bij elkaar levert een aardig beeld van hoe de situatie van uw voorvaderen was.

In het Gelders Archief zijn de memories van successie van alle plaatsen in Gelderland van 1818-1927 gedigitaliseerd. Ze zijn gerangschikt op kantoor van de ontvanger der successierechten. Er is een lijst te raadplegen van welke gemeenten en dorpen onder welk kantoor vallen.

U kunt de memories van successie in het archief bekijken, maar nu ook thuis op uw computer. Voor Bemmelen moet u kijken onder kantoor Elst.

Ik zal stapsgewijs doornemen hoe u een memorie van successie kunt vinden en daarmee, indien aanwezig, een testament. Ik ben op zoek naar de nalatenschap van Wilhelmina Jungslager, overleden te Bemmelen op 13 november 1923, getrouwd geweest met Johannes van Meegen.

- 1) Ga naar www.geldersarchief.nl
- 2) Vul de toegangscode 0028 in voor kantoor Elst in het witte vak en klik op 'zoeken'.
- 3) Er verschijnen een aantal resultaten. Klik nu op: **'0028 Memories van successie, Kantoor Elst'**.
- 4) Er verschijnt een overzicht van deze archieftoegang. Klik nu op: **'Inventaris'**.
- 5) Er verschijnen 2 inventarissen. Klik op: **'2. Tafel V-bis, alfabetische index op namen overledenen'**.
- 6) Er verschijnt een regel met details. Klik op: **'Tafel V-bis, alfabetische index op namen van overledenen, 1856-1927'**.
- 7) Er komen 14 groepen met jaartallen tevoorschijn. Kies daaruit de groep waar het jaar van overlijden van de door u gezochte persoon staat. In mijn voorbeeld zoek ik op 1923. Er zijn 2 regels waar 1923 in staat, dus ergens in 1923 ligt de scheiding. Aangezien het overlijden op 23 november is ga ik voor 1923-1927 (Klik op: **'T13 1923-1927'**).
- 8) Er verschijnen nu scans (afbeeldingen) van de film die gemaakt is van de alfabetische lijst van overledenen.
De overledenen zijn per jaar (min of meer) alfabetisch gesorteerd. Het jaartal staat boven in de meest rechtse kolom van het linker blad (kolom 9). U moet dus bladeren naar de eerste letter van de naam en dan naar het juiste jaar en dan naar de gezochte persoon.
Klik eens een pagina aan en kijk wat u ziet. Het is niet heel gemakkelijk, u moet veel bladeren. Als u de gezochte persoon gevonden hebt, schrijf dan het registernummer op dat voor de naam staat (kolom 2), dat hebt u nog nodig. U kunt de scans eventueel downloaden op uw computer (klik onder op de pagina op 'Download deze scan als jpg').

34 / 80 ◀ Vorige T13-0034.jpg Volgende ▶

REGISTER VAN OVERLEDENEN

Download deze scan als jpg

De scan van de alfabetische lijst van overledenen. Hier met de naam Jansen en tussendoor Jungslager, dus toch niet helemaal alfabetisch gesorteerd.

14 4/967	Jungslager	Wilhelmina	Bemmel d. g. - 1835	Geld.
----------	------------	------------	---------------------	-------

Detail van de scan met de naam van Wilhelmina Jungslager.

Op bovenstaande afbeelding ziet u de scan van de naamindex uit 1923. De vierde naam van onderen (nr. 14) is de gezochte Wilhelmina Jungslager. In kolom 10 staat dat er 2506 gulden te erven viel. Wat ook opvalt is dat er geen testament is opgemaakt, anders had er een naam van de notaris gestaan met een verwijzing naar een notariële akte.

Op deze manier kunt u dus ook zoeken naar een testament.

Het getal in de tweede kolom van links 4/7967 is van belang om de memorie op te kunnen zoeken.

9) Hiervoor gaan we terug naar stap 5 en klikken op: **1. Register IV, akten van het recht van successie en van overgang bij overlijden en stukken betreffende die vaststelling** Er verschijnt een overzicht van

akten. U kiest hier, in ons voorbeeld de een na onderste regel, akten 4/6283 - 4/8580. Hierin valt het gezochte nummer 4/7967.

- 10) Er verschijnen 7 regels en u kiest hier: '126 4/7578 - 4/8032, 1923.' Hier ziet u de memories van successie. Een memorie omvat vaak meerdere bladzijden, in dit voorbeeld zijn het er drie. U moet hier zoeken naar het registernummer 7967 en dat zit dicht bij het einde dan bij het begin. In totaal zijn er 48 pagina's en na een beetje zoeken blijkt dat de gezochte memorie op pagina 40 staat.

Reg. 126 4/7967

af. H. 2
gegründ

Memorie van Aangifte der nalatenschap
van Wilhelmina Jongelager -
E r , in leven zonder beroep te Bommel,
weduwe van Johannes van Weegen, overleden
te Bommel 13 November 1923.

De ondergetekenden :

- 1/ Gysbertus van Weegen, warmoezier te Bommel ;
2/ Petrus Antonius Maria Kuhl, landbouwer te Heilo, als in
gemeenschap van goederen gehuwd met Johanna Maria van Weegen,
ter zake deser aangifte domicilie kiezende ten kantore
van notaris van Bunge te Bommel,

V e r k l a r e n :

. dat op 13 November 1923 te Bommel, hare laatste woonplaats,
is overleden hunne moeder Wilhelmina Jongelager, weduwe van
den heer Johannes van Weegen, sonder van kracht zyn testament,
nalatende tot eenige erfenamen by versterf hare 8 kinderen
den aangever sub. 1/ en de echtegenoot van aangever sub 2/.

Ieder voor de helft harer nalatenschap ;

dat erflaatsters nalatenschap bestaat uit :

B a t e n .

de helft in eene vordering ten laste van G. van Weegen, aan-
gever sub. 1. genoemd ad. f. 4300. in 't geheel of de helft daar-
in ad. f. 2150.-

de helft in den inboedel, gemeenschappelyk ge-
weest zynde tuschen haar en nu wylen haren
echtegenoot f. 550.-

eene vordering ten laste van aangever sub. f.
wegens ter leen gegeven gelden in hoofdsom f. 500.-

met rente a 5% van 15 Oct. 1922 tot en met den
sterfdag f. 27.01

samen f. 3227.01

S o n d e .

aan aangever G. van Weegen, wegens in October
1922 ter leen opgenomen gelden in hoofdsom
groot f. 500.-

met 5 % rente sedert 15 Oct 1922 tot en met sterfdag f. 27.01

voorts aan begrafenisskosten en kos-
ten van kerkelyke dienaten geduren-
de het eerste jaar na haar overly-
den f. 244.-

samen f. 771.01

zoodat het zuiver saldo bedraagt f. 2456.-

Voorts verklaren aangevers :

dat voorschreven schuld wegens geleend geld blijkt uit eene
notariële acte van schuldbekentenis 15 October 1922 ver-
leden voor notaris van Bunge te Bommel, welke acte hun niet
gebleken is te zyn opremaakt om betaling van belasting te
ontgaan ;

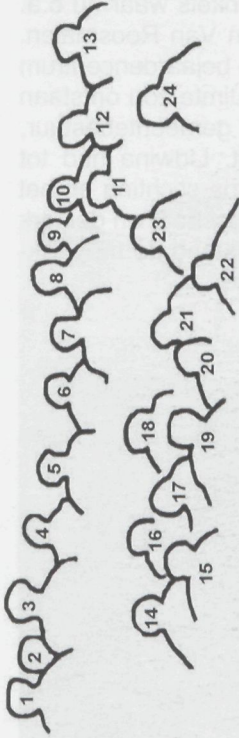
dat door erflaatsters overlyden is komen te vervallen

Memorie van aan-
gifte van de nala-
tenschap van Wil-
helmina Jongelager.

Ik besef dat dit artikel zeker niet volledig is, maar ik denk dat u met deze gegevens een stuk verder komt in de speurtocht naar uw voorvaderen. Veel plezier.

R.-K. Zangkoor Bemmell

Van een van onze leden kregen wij deze foto van het rooms katholiek zangkoor. De foto is er een van een reeks die gemaakt is tijdens een uitstapje van het mannenkoor in de jaren '60 van de vorige eeuw. De heer Wierink, dirigent van het koor, is niet te zien op deze foto. Waarschijnlijk heeft hij deze gemaakt, want op andere foto's uit de reeks is hij wel aanwezig. Jaarlijks gingen de heren een dagje uit. Meestal naar Duitsland in de buurt van Cochem aan de Moezel. Niet te ver van huis, hoewel ze ook wel eens een tweedaagse reis maakten.

Het koor verzorgde de zang tijdens de diensten op zon- en feestdagen. Zoals bijvoorbeeld met kerstmis. Er waren dan twee nachtmissen waarin het koor zong. De tijd tussen de twee diensten was te kort om naar huis te gaan, daarom werd in Hotel Nas, tegenover de Donatuskerk, koffie met een broodje gebruikt. De patroonheilige van het koor was St. Cecilia. Op 22 november is het haar dag. Voor het zangkoor was dat een feestdag die gevierd werd met een dienst in de kerk. 's Avonds was er feest in "Het Wapen van Bommel", het St. Ceciliafeest. Een vast ritueel daarbij was dat er voordrachten gehouden werden door verschillende leden van het koor.

Van de heren zijn de namen bekend, behalve van nr.2. Misschien is dat de chauffeur. 1 Antoon Bernds, 2 De onbekende, 3 Daan Peters, 4 Henk Polman, 5 Wim Gaertner, 6 Thé Nas, 7 Bernardus Francissen, 8 Wim Knipping, 9 Henk Schellekens, 10 Deken dr. Wilhelmus Mulder, 11 Jo Maalsen (organist), 12 Hendrik van Engen, 13 Daan Meurs, 14 Geert van Meegen, 15 Th. Heijmen, 16 Bertus Polman, 17 Geert van Egerschot, 18 Toon van Engen, 19 Ben Slood, 20 Wim Wieland, 21 Geert Breemer, 22 Jan Nas, 23 Jo Ebben, 24 Adriaan Jansen.

Maria Janssen-van Gelder

Winkelcentrum De Assenburg

Adi van Oijen-Brussen

Op 7 december j.l. is de Assenburg na een ingrijpende verbouwing feestelijk heropend. Het is al weer 40 jaar geleden dat het winkelcentrum werd gebouwd. De plannen om te komen tot de bouw dateren al van 1961.

Vorbereiding en bouw

In 1961, besloot de Stichting St. Lidwina, nadat het bejaardencentrum werd afgekeurd, tot bouw van een nieuw bejaardencentrum in Bemmeler. Ze wilde dat verwezenlijken in de Dorpsstraat, ter hoogte van de winkels waar nu o.a. boekhandel Polman zit en vroeger de woninginrichting van Van Roosmalen. Het middenstandsbestuur stelde echter voor om het nieuwe bejaardencentrum in de pastorie-tuin te bouwen, zodat er in de Dorpsstraat ruimte zou ontstaan voor de bouw van bedrijfspanden. Het overleg tussen het gemeentebestuur, het kerkbestuur en college en regenten van Stichting St. Lidwina had tot resultaat dat het kerkbestuur de pastorietaan verkocht aan de stichting en het gemeentebestuur de overblijvende terreinen tussen de Dorpsstraat en de kerk aankocht van de stichting en het kerkbestuur. Hierdoor ontstond de mogelijkheid om in het hart van Bemmeler een winkelcentrum te stichten.

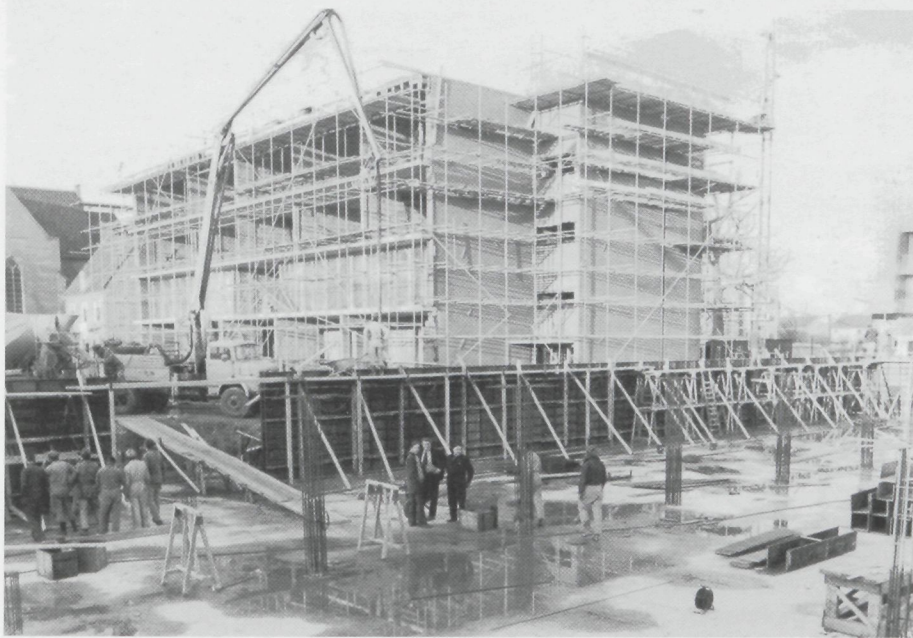
Het gemeentebestuur gaf in 1964 opdracht aan het Centraal Instituut ter bevordering van de bouw van Middenstands- en Bedrijfspanden tot een onderzoek van de winkelstand in Bemmeler en de gewenste uitbreiding daarvan. Dit rapport werd het uitgangspunt voor de verdere ontwikkeling van het bestemmingsplan Winkelbebouwing Centrum Bemmeler. Dit plan werd in 1968 door de gemeenteraad vastgesteld. Er werd een ontwikkelingsteam samengesteld dat met voorstellen en plannen moest komen voor sanering en hergroepering van de bestaande winkelstand. Geen eenvoudige klus.

Ad (rechts) en Jan Janssen in de bouwput van winkelcentrum De Assenburg.

Architect N. Hendriks uit Enschede, bouwconstructeur J. Heijckmann uit Huissen, de gemeentearchitect P. van Wezel en de voorzitter van de middenstandsvereniging "Bemmel-Haaldere" hadden zitting in het ontwikkelings-team. Het team werd uitgebreid met vertegenwoordigers van de Stichting Volksgezondheid Bemmel en van de plaatselijke Boerenleenbank en de aannemers D.H. Peters en G.A. Weghorst.

Grondgedachte van de initiatiefnemers was om te komen tot een functionele samenwerking tussen stad en dorp, waarbij de stedelijke kernen op het platteland niet door de stad worden overspoeld, maar zelf tot ontwikkeling komen. Gunstige bijkomstigheid om te komen tot een winkelcentrum was de geplande bouw van 500 woningen in de wijk Oostervelden.

Het MGZ-gebouw en de kelder van het winkelcentrum in aanbouw.

In mei 1972 werd begonnen met de bouw van het MGZ-gebouw, het dienstencentrum voor maatschappelijke gezondheidszorg, met daarboven 15 aangepaste bejaardenflats. In oktober 1972 werd begonnen met de bouw van het winkelcentrum en op 1 september 1973 met de bouw van de Rabobank. Vanwege het hoogteverschil in het bouwterrein werd besloten de bevoorradings vanuit de onderbouw plaats te laten vinden, zodat het winkelend publiek hier zo min mogelijk van zou zien. Deze onderbouw was in de winter ook prima geschikt als overdekte markt.

De winkels bij opening: Rabobank, supermarkt, brood en banket, slijterij, lunchroom-cafetaria, speelgoedwinkel, woninginrichting, juwelier, dames- en herenmode, wandbekleding speciaalzaak, doe-het-zelfwinkel, chemisch reinigen en de expeditie van het plaatselijke atelier King-shirts.

De broodwinkel van de fa. Janssen in het nieuwe winkelcentrum.

Opening

Voor de opening van het winkelcentrum De Assenburg was vanaf 9 april 1973 een feestweek georganiseerd waarin diverse activiteiten plaatsvonden, zoals de opname van het radioprogramma "Route A", een consumenten contactavond met modeshow en demonstraties in Het Wapen van Bemmelen en AVRO's Toppop drive-in show.

De officiële opening werd op woensdagmiddag verricht door burgemeester mr. Jhr. E.M. van Nispen tot Pannerden waarbij de sleutel werd aangereikt door parachutisten die geland waren op het terrein van De Gouden Appel.

Burgemeester mr. Jhr. E.M. van Nispen tot Pannerden opent het winkelcentrum.

Herkomst van de naam Assenburg

Het winkelcentrum is genoemd naar een herberg en pleisterplaats die in de 18^e eeuw bekend stond als "Kasteel van Assenburg". Die herberg stond op de hoek van de Dorpsstraat en de Loostraat.

De herberg kreeg deze naam van de baron Eustachius van Bronckhorst, die op het nabijgelegen kasteel Pollenbering woonde, en getrouwd was met Debora Bake. Zij had kasteel Assumburg bij Heemskerk (NH) geërfd van haar eerste man, Joannes Wuijters, heer van Assumburg en Heemskerck. Waarschijnlijk heeft de baron na haar overlijden in 1678 de naam van de herberg "De Witte Leeuw" ter herinnering aan haar veranderd in "Kasteel van Assumburg". De naam verbasterde tot "Kasteel van Assenburg" en werd daarna alleen "De Assenburg" genoemd. De herberg bleef nog heel lang herberg, want in 1807 werd die voor zestienhonderd gulden verkocht aan logementhouder Jan ten Hietbrink, de latere secretaris van de gemeente Bemmelen.

Akte uit 1805:
Huis Schuur en Hoff,
ongeveer een halve
mergen van ouds
gen(aam)t het kasteel
van Assenburg.

*Mans Schuur en Hoff groot ongeveer een
halve mergen van ouds gen't het kasteel
van Assenburg*

In 1911 was het al een huis waarin twee winkels gevestigd waren.

Op 14 mei 1925 begon Albertus Hendricus van Appeldoorn op de plaats van de herberg een winkel, drogisterij en kruidenierszaak. In 1931 vestigde ook slager Arnoldus Hendrikus Jansen zich in het pand. In de oorlog is het pand dusdanig verwoest dat het niet meer herbouwd mocht worden. Van Appeldoorn verhuisde daarna naar het pand

waar ze nu nog zitten en Slagerij Jansen verhuisde eerst naar het pand van Verweijen en later naar het pand Dorpsstraat 26 (red.: zie ook het artikel Jansen, voor post en vers vlees).

De naamgeving van het winkelcentrum zorgde nog voor verwarring bij het publiek aangezien ook slagerij Jansen de naam Assenburg droeg. Na een hoop gesteggel mocht het winkelcentrum toch de naam De Assenburg voeren.

Renovaties

In 1989 is het winkelcentrum gerenoveerd en in 2012 dus nog een keer.

Bronnen

- Archief Familie Janssen-Schellings.
- Kabinet van Nederlandsche en Kleefsche Oudheden, M. Brouwerius, 1727.
- Toegang tot het verleden, A. Bredie, 1970.
- Historische Kring Bemmeler, jaargang 2005, nr 3.
- Protocollen van Bezwaar, RA-AOB, Gelders Archief.
- Koninklijke Bibliotheek, Historische kranten (www.kranten.kb.nl).

Notaris VAN BUNGE te Bemmeler, zal op **Woensdagen 22 Februar en 8 Maart 1911**, telkens des nam. 1½ uur bij **W. VERWEIJEN** te Bemmeler, ten verzoeken van den Heer **J. H. DE JONG**

publiek Vellen en Verkoopen:
het WINKELHUIS „de Assenburg” te Bemmeler, waarin gevestigd het filiaal der firma **H. M. VAN HAAREN** en de vleeschhouwerij van den heer **M. JANSSEN**, met bijbehorende **GROOTE SCHUUR, ERF en TUIN**, kad. Sectie F. No. 281 en 522, samen groot **13.40 aren**; gedeeltelijk verhuurd tot 1 Dec. 1916 voor **f 475.—** per jaar, gedeeltelijk verhuurd tot 1 Juni 1914 voor **f 200.—** per jaar. Betaling en aanvaarding in genote der huur 1 Juni 1911. Lasten van 1 Juni 1911 af voor koopers rekening. (1285)

Karikaturen van bekende Bemmelingen (8)

Tekening: J. van Eijdsen, tekst: A. Wierink

H. Kruiper

't volgend kiekje – zoals u gist –
Dat werd genomen in de mist.
Vriend Kruiper met zijn dikke kop,
Die staat er toch zo miezerig op.

Wat of dit prentje wel bediedt,
Dat weet de commentator niet.
Of zou het de muze – schalks en fijn –
Op deze snaak verbolgen zijn?

Van der Monde, burgemeesters van Bemmelen

Marijke Hermesen-Jansen

Iedereen kent wel de Van der Mondeweg in Haalderen, maar naar wie was die genoemd? In ons kringblad van 1999 nummer 3 kunnen we lezen dat eind jaren 40 van de vorige eeuw de gemeente Bemmelen besloot om straten te vernoemen naar burgemeesters. Zo kreeg de nieuwe weg in Bemmelen de naam Herkenrathweg, in Doornenburg kregen ze de De van der Schuerenweg en in Haalderen de Van der Mondeweg.

Bemmelen kende echter twee burgemeesters met de naam Van der Monde, namelijk Bernardus Adrianus (burgemeester van 1839 tot 1853) en zijn zoon Willem Louis Hendrik Albert (burgemeester van 1860 tot 1907).

Om te zien wie deze heren waren en waar ze vandaan kwamen, gaan we terug in de tijd en bekijken vier generaties Van der Monde. We beginnen in België met de oudst bekende generatie.

België

François van der Monde is gedoopt op 9-10-1721 in St. Truiden, België en overleed op 21-7-1760 op 38-jarige leeftijd, ook in St. Truiden. Hij trouwde met Maria Catharina Pansaers op 26-11-1748. Ze was gedoopt op 3-4-1723 in St. Truiden en ze overleed op 13-12-1789 in St. Truiden. Ze werd 66 jaar. François en Maria kregen een zoon Wilhelmus, die werd gedoopt op 15-2-1756 in St. Truiden.

Deze Wilhelmus van der Monde trouwde op 22-5-1782 te Lith in Nederland met Bertina van Linden, gedoopt op 18-10-1752 te Lith en overleden op 29-4-1832 te 's-Hertogenbosch. Wilhelmus en Bertina kregen (minstens) 4 kinderen:

1. Johanna Catharina geboren op 30-4-1787 in Leiden, overleden op 29-1-1826 te 's-Hertogenbosch.
2. Bernardus Adrianus, geboren 17-1-1791 in Leiden, zie hierna.
3. Maria Adriana geboren 16-10-1792 in Leiden, overleden in Elst op 16-6-1870, trouwt op 5-6-1823 in Leiden met Matthias Josephus Habraken.
4. Elisabeth Antonia geboren in 1795 in Leiden, trouwt op 29-8-1818 met Joannes Franciscus Gabriel Moleschott.

Met de komst van Wilhelmus naar Nederland en zijn huwelijk met een Nederlands meisje uit Lith, was de familie Van der Monde voortaan een Nederlandse familie. Of Wilhelmus naar Nederland kwam voor zijn studie (*medicinae docter*) of voor de liefde, weet ik niet, maar ik denk graag dat het voor de liefde was.

De derde generatie begint bij Bernardus Adrianus van der Monde. Hij trouwde op 27-5-1818 te Bemmél met Geertruida Theodora Cecilia van Krugten geboren 22-11-1792 te Bemmél en overleden op 31-10-1868 te Bemmél, dochter van Hendrik en Maria Boerakker. Bernardus Adrianus overleed op 62-jarige leeftijd op 22-9-1853 te Bemmél.

Uit verschillende akten weten we welke beroepen Bernardus heeft gehad en hoe zijn carrière is verlopen: hij was militair en klom in 1818 op tot kapitein. In 1830 wordt hij vermeld als gepensioneerd kapitein, maar hij bleef bij het leger, want in 1832 was hij majoor en in 1835 is hij in deze rang gepensioneerd.

Na het huwelijk in 1818 bleef het jonge stel een korte tijd in Bemmél, vertrok daarna naar 's-Hertogenbosch om vervolgens rond 1826 weer terug te keren. Kinderen uit dit huwelijk:

1. Louise Wilhelmina, geboren in Bemmél op 8-3-1819, overlijden onbekend.
2. Willem Hendrik Albert, geboren in 's-Hertogenbosch op 29-9-1820. Hij overleed op 22-4-1832 te Bemmél.
3. Henriette Johanna Albertina geboren op 3-11-1821 en overleden op 6-2-1849 te Bemmél.
4. Hendrik Sebald, geboren op 3-10-1823 te 's-Hertogenbosch. Hij overleed 9-4-1857 in Doornenburg.
5. Engelina Wilhelmina Johanna, geboren 19-10-1824 te 's-Hertogenbosch. Ze overleed 18-2-1911 in Arnhem.
6. Johanna Helena Francisca, geboren op 4-3-1826, verdere gegevens onbekend.
7. Frans Bernard Marie, geboren op 30-6-1827 te Bemmél en overleden op 16-6-1852 te Bemmél.
8. Jozef Antoine Lambert Octaaf, geboren op 30-9-1828 te Bemmél en overleden op 26-8-1885 te Nijmegen.
9. Jan Hendrik, geboren op 2-6-1830 te Bemmél en overleden op 22-8-1854 te Bemmél.
10. Willem Louis Hendrik Albert van de Monde, geboren op 30-8-1832 te Bemmél en overleden op 13-6-1913 te Bemmél.
11. Albertina Antoinette Elisabeth, geboren op 8-7-1834 te Bemmél en overleden op 17-5-1836 te Bemmél.
12. Louis Henri Albert Felix, geboren op 21-2-1838 te Bemmél en overleden op 18-9-1873 in Den Bosch.

Burgemeester Bernardus Adrianus van der Monde

Op 2-1-1839 wordt Bernardus benoemd tot burgemeester van Bemmél en hij blijft dat tot 1853. Hij was de opvolger van Jacob de Ranitz. Bernardus was al bekend met de Bemmelse gang van zaken omdat hij ruim tien jaar meegeholpen had op de secretarie. Zonder salaris overigens. Hij maakte zich

geen zorgen want hij had een rijke schoonmoeder: Maria Boerakker, weduwe van bierbrouwer Hendrik van Krugten.

Voor Bemmél was Van der Monde de eerste katholieke burgemeester. De scheiding tussen katholiek en protestant was zeer scherp. De benoeming van een katholieke burgemeester was voor de inwoners van Bemmél heel belangrijk, de meeste inwoners waren katholiek. Ze werden lange tijd gezien als tweederangs burgers en waren meestal straatarm. Ze hadden geen zeggenschap en werden niet gehoord. Dat veranderde met de komst van Van der Monde.

Bernardus had ook een boerderij, dat gaf hem inzicht in het bestaan van de kwekers en veehouders in Bemmél. Hij heeft zich met hart en ziel ingezet voor de bevordering van de welvaart. Veel moderniseringën in de landbouw zijn door hem bevorderd. Bernardus was medeoprichter van de Gelderse Maatschappij van Landbouw afd. Over Betuwe. Dit was een club van herenboeren.

Van der Monde streed voor verbeteringen in landbouw door b.v. aanpak van onkruidbestrijding, betere vee- en plantenrassen en bestrijding van veeziektes. Hij was dus een vooruitstrevend burgemeester en erg populair bij de bevolking.

Het gemeentehuis

Tot 1839 had Bemmél geen gemeentehuis. Gemeentezaken werden afgehandeld in een kamer ten huize van Jan ten Hietbrink, die later gemeentesecretaris werd. Het werd tijd voor een echt gemeentehuis. Maar waar moest dat komen?

De protestanten vonden dat het aan de dijk bij de protestantse kerk moest komen. De katholieken vonden dat het bij de katholieke kerk moest komen. De verwachting was dat waar het gemeentehuis stond zich het centrum van Bemmél zou gaan ontwikkelen. Dat bleek dus achteraf wel te kloppen. Van der Monde was katholiek en zijn schoonmoeder ook. Zijn schoonmoeder had heel veel grond en gebouwen. Ze wilde Huize Welgelegen aan de gemeente afstaan voor gemeentehuis. Dat vond van der Monde wel wat, want het lag vlak bij zijn huis De Brouwerij. Maar het ging niet door, de protestantse raadsleden stemden tegen en ze waren in de meerderheid.

Advies werd gevraagd aan de commissaris van het district Nijmegen en die velde een Salomons oordeel. Hij vond dat het gemeentehuis moest komen te liggen tussen de twee kerken. Het stuk grond dat hij hiervoor het meest geschikt vond, was van de schoonmoeder van Van der Monde. Voor de burgemeester was dit toch nog een overwinning, het gemeentehuis lag iets dichter bij de katholieke dan bij de protestantse kerk.

In 1841 was het gemeentehuis klaar. In 1851 mochten de burgers van Bemmeler voor het eerst de gemeenteraad kiezen. Er was wel een voorwaarde, men moest genoeg belasting betalen, het zgn. census kiesrecht.

Census kiesrecht

Als je in die tijd veel belasting betaalde en dus veel geld had, kon je gekozen worden in de Eerste Kamer. In de Staatscourant van 19-11-1848 staat dat als volgt:

Een lijst van degene, die als hoogst aangeslagene voor 's Rijks Directe belastingen, binnen de provincie Gelderland, Utrecht, Overijssel en Drenthe volgens art. 14 van het voorlopige kiesreglement tot afgevaardigden de Eerste Kamer verkiesbaar zijn; door Gedeputeerde Staten van genoemde Provinciën. Opge maakt overeenkomstig art. 19 van gemeld reglement.

Op deze lijst stond voor Gelderland: B. A. van der Monde.

Toen in Bemmeler in 1851 de burgers voor het eerst de gemeenteraad mochten kiezen, was dat voorbehouden aan de welgestelden, zij betaalden de meeste belasting. Dat waren er in Bemmeler ca. 160 van de ca. 4000 inwoners. Dus erg rijk was het dorp niet.

Bij de gemeenteraadsverkiezing kreeg Bernardus van der Monde de meeste stemmen. Hij was zeer populair. Maar toen het nieuwe gemeentebestuur aantrad was Bernardus al ziek. Hij stierf 22-9-1853.

Maar Bernard deed naast zijn burgemeesterschap nog meer.

Heemraad

In het Algemeen Handelsblad van 7-8-1838 lezen we dat Zijne Majesteit benoemd heeft tot heemraad van het polderdistrict Overbetuwe Dhr. B.A. van der Monde. Het bestuur van het polderdistrict Overbetuwe bestond vanaf 1838 uit een dijkgraaf en 5 heemraden, samen de dijkstoel genoemd.

Een goed woordje

Een burgemeester mocht zich blijkbaar ook bezig houden met in de krant een goed woordje te doen voor een onderwijsinstituut in zijn gemeente. Zo staat in de krant van 18-5-1850 een lovend stukje over het instituut van dhr. P.W. van den Hoonaard.

Een gedeelte daaruit:

Gebleken is, dat het instituut van den Hr. P.W. van Hoonaard alle aanbeveling verdient, weshalve hij hier volgaarne aan zijn verlangen voldoet; temeer nog daar gemeld instituut uit hoofde van deszelfs goede locale inrigting, gezonde, aangename en gereede ligging, tusschen Arnhem en Nijmegen, de aandacht van belanghebbende overwaardig is.

Als het met dit instituut niet goed gekomen is, ligt het niet aan de burgemeester.

Een ramp

In de tijd dat Bernardus van der Monde burgemeester was, brak er in Haalderen een felle brand uit, drie gezinnen werden er door getroffen. Mevr. Smits kwam om het leven in een poging haar driejarig zoontje te redden.

NIJMEGEN 20 Maart.

Woensdag morgen is te Haalderen een huis afgebrand, waarbij twee menschen zijn omgekomen. De vrouw van *Jan Smits, een der bewoners, die zij het land werkte, had nauwelijks den tijd zich aan de vlammen te onttrekken. Buiten komende, miste zij haar kind, een jongetje van 3 jaren, waarop zij zich dadelijk weder in de vlammen stortte, om hetzelfde te redden. met het ongelukkige gevolg, dat zij niet alleen haar oogmerk niet bereikte, maar dat zij zelve zoo deerlijk gebrand werd, dat zij eenige uren daarna is overleden. Toen haar man, ijlings toeschietende, aankwam, had hij, behalve zijn eigendom, reeds zijne dierbare panden te beweenen.*

Landelijk werd hier veel aandacht aan geschonken en er kwamen veel giften binnen vanuit Bemmelen en omgeving.

, De ondergeteekenden, *B. A. van der Monde* en *C. E. Stolk*, Burgemeester en Assessor der gemeente Bemmelen, maken bij deze bekend, dat zij in den loop van het vorige jaar, voor de drie door den brand te Haalderen getroffen huisgezinnen, ontvangen hebben de som van f 462,38½, gedeeltelijk met bepaalde bestemming voor *J. Smits* en zijne kinderen, en *J. Jongslager*, gedeeltelijk zonder aanwijzing van personen; en waarvan de verantwoording, blijkens eenen bij de ondergeteekenden ter lezing liggenden staat, is als volgt: 1°. *Marten Berends*, aan wien het verbrande huis toebehoorde, voor tijdelijke huisvesting en verzorging, tot zoo lang de woning, tegen brandschade verzekerd, wederom opgebouwd was, f 30,37½. 2°. Den *Bakker J. Jongslager*, tot voortzetting, op eene andere plaats, van zijne tijdelijk vernietigde kostwinning, f 53,95; en 3°. *J. Smits*, die zwangere vrouw en kind in den brand verloren heeft, voor hem en zijne overgeblevene kinderen, f 378,06, ten zijnen behoeve voornamelijk besteed tot aankoop van grond, opstelling en opbouw van eene met pannen gedekte woning, ver van de plaats der droevige gebeurtenis: en waarmede, dank zij der bekende Nederlandsche liefdadigheid, en wel bijzonder den milden gevers in deze, dit treffende plaatselijke ongeluk, immers voor zooveel het in de magt der ondergeteekenden stond, wederom hersteld is.

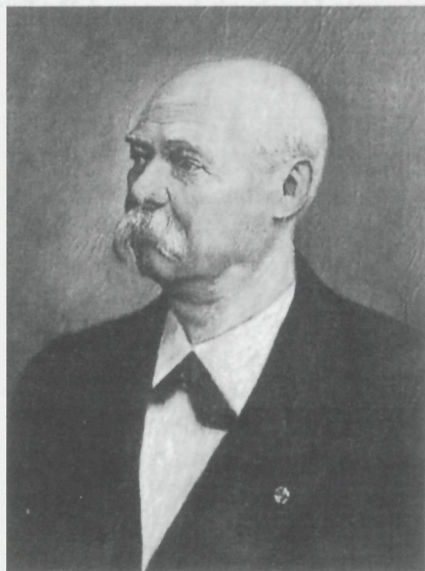
B. A. VAN DER MONDE.
C. E. STOLK.

Bemmelen,
den 15den Januarij 1848.

*De burgemeester
zorgde samen met
de assessor voor de
juiste verdeling.*

Bernardus Adrianus van der Monde overleed op 22-9-1853. Hij werd opgevolgd door Carolus baron van Hugenpoth tot Aerdt. Die bleef maar zeer kort want begin 1856 vertrok hij naar 's-Heerenberg. Diens opvolger was Rudolf Spitsen, maar ook hij bleef niet lang. Al in 1860 vertrok hij naar Overijssel om daar notaris te worden.

Een nieuwe burgemeester

Groot was de vreugde in Bemmeler toen de Willem, de zoon van Bernardus van der Monde, burgemeester werd. Bemmeler verwelkomde hem met veel enthousiasme, de populariteit van zijn vader kweekte hoge verwachtingen.

En zo zijn we gekomen bij Willem Louis Hendrik Albert van der Monde. In het Nieuwe Amsterdams Handels- en Effectenblad lezen we dat Zijne Majesteit Willem van der Monde heeft benoemd tot burgemeester van Bemmeler.

Willem Louis Hendrik Albert van der Monde.

In Bemmeler kende men hem niet alleen als zoon van Bernard van der Monde, maar ook omdat hij al jaren gewerkt had op de gemeentesecretarie. De vreugde was groot omdat Bemmeler goede herinneringen had aan zijn vader. En Bemmeler had sinds de dood van Bernard al twee burgemeesters gehad in zes jaar, die het al snel voor gezien hielden.

's GRAVENHAGE, 4 October.

— Z. M. de koning heeft bij besluit van 30 Sept. aan J. de Vuller, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend als burgemeester der gemeente Gorssel, en benoemd tot burgemeester dier gemeente m^r. J. A. van Hasselt, voorts tot burgemeester der gemeente Angerlo jhr. C. M. Brantsen, en tot burgemeester der gemeente Bemmeler W. L. A. H. van der Monde.

De benoeming tot burgemeester van Bemmeler. In Den Haag hebben ze nog wat problemen met de volgorde van de voorletters van de burgemeester.

Gemeentesecretaris

Voor het bijhouden van de gemeentelijke administratie was al 50 jaar Jan ten Hietbrink verantwoordelijk. In 1862 stierf hij. Willem van der Monde besloot het zelf te gaan doen. In de krant van 17-3-1862 staat zijn benoeming door de Koning.

Z. M. heeft tot burgemeester der gemeente Oirsbeek benoemd P. J. Hautvast; W. L. H. A. van der Monde, burgemeester van Bemmelen, tot secretaris dier gemeente;

Nieuw Amsterdamsch handels- en effectenblad en in de Nederlandsche Staatscourant van 15-3-1862.

Veel werk voor Willem van der Monde. Toen het steeds drukker werd en steeds meer eisen aan de administratie werden gesteld, was hij bereid het salaris voor een nieuwe kracht zelf te betalen. In 1865 had Bemmelen 4550 inwoners.

Landbouw

Willem van der Monde was net als zijn vader dol op het boerenbedrijf en alles wat er mee samenhang. Mede daarom had de gemeente veel aandacht voor de ontwikkeling van de landbouw. Van der Monde was jarenlang voorzitter van de Geldersche Maatschappij voor Landbouw, afdeling Over Betuwe. De gemeente Bemmelen was in 1866 de eerste gemeente in de Over Betuwe waar suikerbieten werden verbouwd. In samenhang daarmee werd er in Haalderen dat jaar een fabriekje gestart waar appels en suikerbieten werden verwerkt tot stroop.

Omdat Willem zelf ook graag boerde, had hij verstand van zaken. Als boer was hij zeer geslaagd. Hij kweekte zelf tabak en met succes. Zo lezen we in oude kranten dat hij op de wereldtentoonstelling in Parijs in 1878 een bekroning ontving voor zijn tabak in bladeren. Groep 5 klasse 46.

Op een landbouwtentoonstelling in 1884 in Amsterdam kreeg hij de eerste prijs in de afdeling akkergewassen voor tabak in Nederland geteeld. Alg. Handelsblad 2-9-1884.

Op een landbouwtentoonstelling in Elst haalde hij een eerste prijs met een inzending van fruit.

Omdat in 1886 de graan en tabaksprijzen sterk daalden, heeft Van der Monde zich ingezet om de regering in Den Haag te laten inzien dat er wat gedaan moest worden aan de armoede onder deze boeren. Zo werd ook voorgesteld invoerrechten te gaan heffen op graan e.d.

Paardenmarkt in Bemmelen

Hij was niet alleen begaan met de landbouw maar ook met de veeteelt. Dat Bemmelen nog steeds bekend is om zijn paarden/ponymarkt en het fokken van paarden, is al begonnen onder het burgemeesterschap van Willem van der Monde.

Tot 1873 had Bemmelen een paardenmarkt die in het najaar werd gehouden, maar dat stelde niet veel meer voor. Van der Monde schafte deze af en

voortaan werd de veemarkt in de zomer gehouden. Hij wist de gemeenteraad te bewegen om geld ter beschikking te stellen om prijzen uit te kunnen loven en zodoende de markt aantrekkelijker te maken.

Openbaar vervoer

In 1873 werd de spoorlijn van Arnhem naar Nijmegen aangelegd. De gemeente Bemmelen heeft nog geprobeerd deze lijn niet door Elst maar door Bemmelen te laten leggen, maar helaas is dat niet gelukt. Wel kreeg Ressen een station. Het weggetje dat naar dat station liep, kreeg zelfs petroleum lampen, de eerste straatverlichting in Bemmelen.

Ramp

Bij een ramp in de gemeente moest de burgemeester zaken regelen.

Zo was er op 16-3-1877 een schip gezonken in de Waal.

In de krant heeft H. Snelten een berichtje geplaatst waarin hij de bevolking van Bemmelen met name de burgemeester bedankt voor alles wat zij voor hem, zijn vrouw en zijn zes kinderen hebben gedaan.

*Het nieuws van den
dag van 5-4-1877.*

De ondergeteekende betuigt, zijnen hartelijken dank aan de ingezetenen van Bemmelen en omstreken, voor hunne liefdadigheid, hem, zijn vrouw en zes kinderen bewezen bij de ramp die hun heeft getroffen, toen zijn vaartuig, in den nacht van den 16en Maart, door een groot lek, plotseling is gezonken; inzonderheid brengt hij dien dank aan den Edel-Achtbaren Heer Burgemeester

W. L. A. H. VAN DER MONDE.

De Heeren: J. ELAND.

R. ARNTS.

F. DERKSEN.

J. DAAMS en

Mevrouw OBBERS, geb. ELAND.

Bemmelen,

2 April 1877.

H. SNELTEN.

Provinciale Staten en Kantongerecht

Het was 1877 toen Willem van der Monde werd gekozen tot lid van Provinciale Staten.

In het hoofdkiesdistrict Arnhem is tot lid der Provinciale Staten van Gelderland verkozen de heer W. L. H. A. van der Monde.

De Standaard van 16-11-1877.

De burgemeester was ook jarenlang plaatsvervangend kantonrechter in Elst. Op 5-5-1882 kreeg hij op eigen verzoek ontslag.

Feesten

En toen was het tijd voor een groot feest in Bemmelen. Op 13-10-1885 was Van der Monde 25 jaar burgemeester. De feestvreugde was groot en iedereen liep mee in een feestelijke optocht, alle schoolkinderen, iedere club: paarden, schutterij, muziek en zang.

BEMMEL, 13 Oct. Heden herdacht onze burgemeester, de heer W. A. L. H. Van der Monde, den dag waarop hij voor 25 jaar als Burgemeester alhier werd geïnstalleerd. Talrijk waren de bewijzen van sympathie en genegenheid, die de jubilaris van de ingezetenen en van elders mocht ontvangen. De geestdrift der ingezetenen is groot. Jammer dat de volksvermakelijkheden, waarvoor de feestcommissie heeft gezorgd, niet door schooner weer werden begunstigd.

Algemeen Handelsblad 15-10-1885.

Wilhelmina werd gekroond tot koningin en op haar verjaardag 31-8-1898 werden ter gelegenheid van deze feestelijkheid vele medailles uitgereikt, Willem van der Monde werd benoemd tot officier in de orde van Oranje Nassau.

**tot officier in de orde van Oranje-Nassau;
W. L. H. A. van der Monde. burgemeester van Bemmelen,
lid der Prov. Staten van Gelderland en voorzitter
der Geldersch-Overijsselsche Maatschappij van Land-
bouw;**

Uit de Kleine Courant (overgenomen van de Staatscourant 2-9-1898).

Op 7 september werd in Bemmelen weer volop feest gevoerd, met een tocht per rijtuig, vlaggen en versierde huizen. Hij had het verdiend vonden de inwoners.

Op 13-10-1900 was Van der Monde 40 jaar burgemeester, dat moest gevierd worden. Van de gemeenteraad kreeg hij een gouden gedenkpenning en van de bevolking een luxe bureau. Dit bureau kwam in het gemeentekantoor te staan.

Heden, Zaterdag 18 October herdenkt de Heer W. L. H. A. van der Monde, te Bemmelen, den dag, waarop hij vóór 40 jaren werd beëdigd als burgemeester dier gemeente.

De verschillende dorpen zijn in grooten feestden. Tot de feestelijkheden behoort o. a. een tocht van den jubilaris met de Raadsleden en de feestcommissie door de 4 dorpen Bemmelen, Ressen, Angeren en Doornenburg.

Het nieuws van den dag van 15-10-1900. Haalderen hoorde er blijkbaar niet bij?

Salaris

Wat verdiende nu een burgemeester? In het vierde kwartaal van 1897 kreeg hij 287,50 gulden (nu 3684,- euro). Als secretaris kreeg hij per kwartaal 187,50 gulden (omgerekend naar nu 2405,- euro). Een wethouder moest het met heel wat minder doen, hij kreeg per jaar 30 gulden (nu 384,-euro)

Ziek en gezondheid

Om goede artsen in Bemmelen te krijgen was blijkbaar niet gemakkelijk. Op 1-11-1903 werden geneeskundigen gevraagd voor Bemmelen en Ressen en voor Angeren en Doornenburg. Voor beide functies gold een jaarwedde van f 800,-.

Amper een maand later was Doornenburg voorzien en werd een geneeskundige gevraagd voor Bemmelen, Ressen en Angeren voor f 1200,-, dat is f 400,- per dorp. Haalderen telde blijkbaar (weer) niet mee als dorp.

Burgemeester en Wethouders der gemeente Bemmelen roepen op Sollicitanten naar de vacante betrekking van PLAATSELIJK GENEESKUNDIGE voor de dorpen Bemmelen, Ressen en Angeren, op een jaarwedde van f 1200.

Stukken in te zenden aan den Burgemeester der voormelde gemeente vóór 1 Januari 1904.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,

W. L. H. A. VAN DER MONDE,
Burgemeester.

H. J. VAN OPPENRAAIJ,
(8965) Wethouder.

In 1901 begon de gezondheid van Van der Monde achteruit te gaan. Na 36 jaar heeft hij toen zijn voorzitterschap van de Gelderse Maatschappij voor Landbouw op moeten zeggen. Bij zijn 25-jarig jubileum kreeg hij een zilveren medaille met opschrift en een zilveren paard op marmeren voetstuk plus een album met de namen van de gevers.

Zijn gezondheid ging steeds verder achteruit en in 1903 moest hij ook de functie van secretaris opgeven.

De raad der gemeente Bemmelen heeft aan den Heer W. L. H. A. van der Monde, die gedurende ruim 41 jaren secretaris dier gemeente is geweest, op zijn verzoek met 1 Januari a. s. op de meest eervolle wijze ontslag verleend met den wensch, dat hij nog vele jaren burgemeester van Bemmelen moge zijn.

De Kleine Courant van 16-12-1903.

In 1907 was zijn gezondheid zo slecht dat hij bij Koninklijk Besluit eervol ontslag kreeg als burgemeester van Bemmelen. Onder dankzegging voor bewezen diensten.

UIT DE STAATS-COURANT.

Bij Kon. besluit is, met 1 Juli, aan N. G. Pierson, te 's-Gravenhage, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend als lid en voorzitter van de Centrale Commissie voor de Statistiek, onder dankbetuiging voor de bewezen diensten.

Aan W. L. H. A. van der Monde is, op zijn verzoek, met 1 Juni eervol ontslag verleend als burgemeester der gemeente Bemmelen, onder dankbetuiging voor de langdurige door hem in die betrekking bewezen diensten.

Uit de Kleine Courant (overgenomen van de Staatscourant 18-05-1907).

Willem van der Monde was een markant figuur. Hij streefde vooruitgang en welvaart na voor Bommel en bijbehorende kerkdorpen. Hij was een hardwerkende man waaraan Bommel veel te danken heeft. Hij overleed op 13-6-1913 te Bommel.

Bronnen

www.genlias.nl (nu is dat: www.wiewaswie.nl)

Koninklijke bibliotheek Den Haag (www.kb.nl), beeldbank

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) (www.bhic.nl)

Motor van het dorpsleven; Historisch schets van de gemeente Bommel.

Internet wetenswaardigheden

Netwerk Oorlogsbronnen

Het Netwerk Oorlogsbronnen heeft als doel het gebruik van Tweede Wereldoorlog-collecties in Nederland te stimuleren. Dit proberen ze te bereiken door zoveel mogelijk oorspronkelijk bronnenmateriaal over of uit de Tweede Wereldoorlog via één zoekingang vindbaar te maken. Momenteel zijn er 18 collecties bij elkaar gebracht, waarin bijna 140.000 afbeeldingen en ruim 1500 video- en audiofragmenten staan en in totaal meer dan 1,5 miljoen tekstdocumenten.

Zie <http://oorlogsbronnen.nl/>

De waarde van de gulden / euro

Op de website van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis kun je achterhalen wat de koopkracht van de gulden in het verleden was ten opzichte van nu of andersom. Dit vergelijken van de koopkracht kan al vanaf het jaar 1450. Bijvoorbeeld fl. 100,00 in 1900 komt overeen met € 1243,20 in 2011. Het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis is een van 's werelds grootste documentatie- en onderzoekscentra ter wereld op het terrein van de sociale en economische geschiedenis.

Zie: <http://www.iisg.nl/hpw/calculate-nl.php>

of <http://www.iisg.nl/index-nl.php>

Commissaris Jan Terlouw opent de Kinkel en het evenementenplein

26-6-1996

Enkele jaren geleden heeft de gemeenteraad van Bemmel besloten tot de start van het zogeheten Komplan II. Aanleiding hiervoor was de noodzaak om in de kern van het dorp Bemmel voldoende ruimte te creëren voor de bouw van een verpleeghuis, gecombineerd met een verzorgingshuis, aanleunwoningen en gemeenschappelijke voorzieningen.

Een geschikte locatie werd gevonden op het terrein De Gouden Appel in Bemmel. Realisering ervan hield tevens in verplaatsing van verschillende voorzieningen in de dorpskom van Bemmel. Zo

moest het gebouw van het toenmalige ontmoetingscentrum de Kinkel worden afgebroken. Een alternatief werd gevonden in de voormalige dependance van het Over-Betuwe College, nabij het gemeentehuis. Door ver- en gedeeltelijke nieuwbouw van het Kinkel-gebouw is een uitstekende accommodatie ontstaan. Het nieuwe Cultureel Centrum de Kinkel biedt onderdak aan een scala van culturele en sociaal-maatschappelijke activiteiten.

Evenementenplein

Direct bij het nieuwe culturele centrum is een terrein aangekocht, dat ruimte moest bieden aan een evenementenplein. Bij het ontwerp van het plein is de Leidse kunstenaar Frans de Wit betrokken, die tevens voor de voltooiing van het plein heeft gezorgd door het plaatsen van monumentale beeldende kunst. Frans de Wit is daarbij geassisteerd door ruimtelijk ontwerper Ad Koolen. Het plein vormt ondermeer een belangrijke visuele verbinding tussen het gemeentehuis, enkele historische gebouwen en de Kinkel en van de andere kant de winkels en de overige voorzieningen in de dorpskom van Bemmel.

Officiële opening

Als afsluiting van de ontwikkelingsplannen in de Kom van Bemmel en de werkzaamheden rond het Cultureel Centrum en het evenementenplein vindt op zaterdag

29 juni 1996 om 11.00 uur de officiële opening plaats van zowel het Cultureel Centrum de Kinkel als het evenementenplein.

De openingshandeling vindt plaats bij de monumentale beeldende kunst op het evenementenplein aan de van Ambestraat en wordt verricht door dr. J.C. Terlouw, Commissaris der Koningin in de provincie Gelderland.

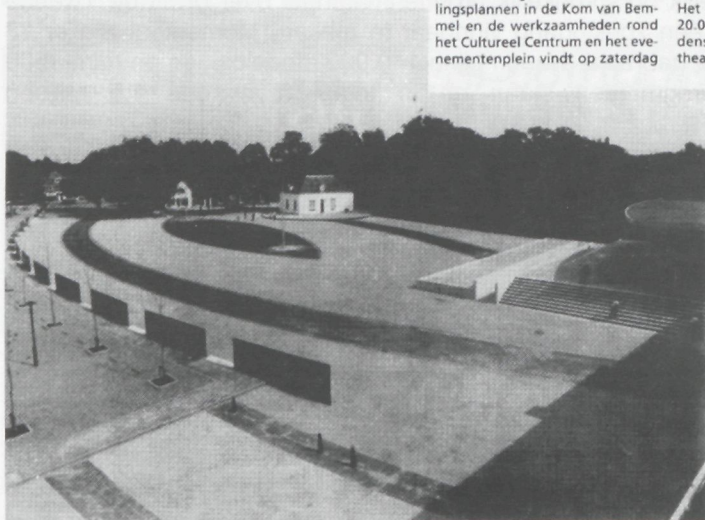
Het gemeentebestuur nodigt de Bemmelse bevolking van harte uit om bij deze bijzondere gebeurtenis aanwezig te zijn.

Activiteiten voor jong en oud

Na de officiële opening vinden er vanaf 13.00 uur op het evenementenplein en op het bordes grenzend aan het gebouw van Cultureel Centrum de Kinkel, voor kinderen en volwassenen, activiteiten plaats bestaande uit kunst en cultuur. De activiteiten worden georganiseerd door medewerkers van Stichting de Kinkel, een aantal burgers en verenigingen uit Bemmel.

Middag- en avondprogramma

Het middagprogramma bestaat uit een Info/Demo "markt", kinderattracties en diverse optredens. Het avondprogramma begint om 20.00 uur met openlucht optredens van zang-, muziek- en theatergezelschappen.

Het Kinkelplein

Maria Janssen-van Gelder

Ien 1996 wier 't Kinkelplein officieel geopend. Jan Terlouw, die toen nog commissaris van de koningin ien Gelderland was, kwam d'r speciaal vur naor Bommel. Vurd'at 't zover was moes d'r heel wat veranderen, want op die plek wier gewônd en gewerkt. Vurd'at 't plein wier aangeleid was daor de kwekerij van de familie Roelofs. Daor werkten ze en wônden ien 't witte huus. De kassen van de kwekerij wieren gesloopt en ok 'n ritske bomen moes d'r aon geleuven. Lôtter wier 't huus 'n resteraant en daorvur wier verbouwd. D'r kwamen ramen waor 'n deur zat en 'n deur waor ers ramen zaten.

Op de foto was 't plein nog heel nij, 't lig d'r mooi bij. Uut de hogte ziet 't d'r uut as 'n heel groot oog. Mit grote wimpers, of zoas sommige minsen zeggen: roestige plaote. Dur de tied hin worden die "roestige plaote" alsmar mojjer. 't Was 'n ontwerp van de Leidse kunstenaar Frans de Wit ien samenwerking mit ruimtelijk ontwerper Ad Koolen.

We zien vieftien jaor verder as toen dit ien de krant ston. Alles wat ien 't artikel genuumd wurd is nou klaor. 't Het grote veranderingen gebroch ien 't durp. Veul verplôtsingen van de verschillende vurzienen. De kermis, die ieder jaor ien augustus is, wur daor nou gehouwen, want 't vroegere kermisplein is volgebouwd. Dezer dagen is ok 't vernijde winkelcentrum geopend. En ok de alwer verbouwde mert, mar nou mit 'n ondergrondse parkeergarage.

Op de foto bij 't knipsel zie je gin eene auto op 't plein. 't Was, geleuf ik, ok niet de bedoeling um daor auto's op te zetten, want 't is 'n kunstwerk en d'r is ok nog 'n parkeerplôts néver 't plein. Mar d'r is ok 'n nij gemeentehuus, mit veul minsen die daor motten werken en die willen allemôl hun auto kwiet.

't Kinkelplein is gebouwd as kunstwerk en evenementenplein, mar dat is nou nie veul meer as autoplein want d'r zien allemôl parkeervakken gemaakt mit witte verf. Zo mooi as op deze foto zie je 't Kinkelplein vurlopig niet mer!

Toen en Nu

Maria Janssen-van Gelder

BEMMEL. HUIZE BRUGDIJK

Op de oude foto staat het huis "Brugdijk" er mooi bij. Het was bewoond en werd goed verzorgd. Over een, rondom het huis gelegen, gracht lag een brug naar de Dorpsstraat.

De naam is ook niet vreemd: er was een brug bij het huis aan de dijk. De Dorpsstraat was in een ver verleden een dijkje dat verschillende woongebieden verbond. Nu nog is de Dorpsstraat een verbinding dwars door Bemmell.

In de Tweede Wereldoorlog liep het huis veel schade op en raakte daarna meer en meer in verval. In de jaren 60 van de vorige eeuw was het tijd voor restauratie.

Het lijkt een heel ander huis geworden, maar in de loop der tijd was er al veel veranderd aan het huis. Delen werden aangebouwd, afgebroken en volgens de mode in een bepaalde tijd aangepast. De restauratie werd uitgevoerd naar een tekening van C. Pronk uit 1742. De toren, die dateerde uit de veertiende eeuw, werd niet meer herbouwd.

Aan de boom, rechts van het huis, is te zien dat het hier dezelfde plek is. Ook de boom links is dezelfde als vroeger alleen is dat moeilijker te zien omdat er tegenwoordig meer bomen staan.

De brug en de gracht zijn verdwenen. Er is nu een groot gazon met een plasje water. Maar het huis "Brugdijk" staat al weer tientallen jaren mooi te wezen midden in Bemmelen.

Aanwinsten

Het bestuur

Sinds het vorige nummer werd onze collectie uitgebreid met een groot aantal foto's, o.a. van het katholiek mannenkoor en foto's voor ons jubileumboek, verder een aantal bidprentjes, overlijdensadvertenties en andere krantenknipsels. We kregen bouwplaten van de Donatushof van 1960-1985, een videoband van de film Tussen Strang en Plak, de eerste editie van de uitgave "Eerste Betuwse Triathlon Bemmelen", een aantal uitgaven van "Van huus uut", het nieuwsblad dat aan de Bemmelse soldaten in Nederlands Indië werd gestuurd. Tevens kregen we een aantal (oude) centen, benzinebonnen en een doos met archiefstukken van de familie Janssen-Schellings.

Degenen die ons bovengenoemde spullen toevertrouwden, danken we vanaf deze plaats nog eens hartelijk.

Advertenties (1975)

DIENSDAG 3 APRIL 1975
BETUWE

WINKELCENTRUM DE ASSENBURG

ONZE „VERS”MENSEN STAAN VOOR U KLAAR:

ONZE SLAGERS Dierden wij u: SCHOUDEKARBONADE 278 500 gram VERSE WORST 198 500 gram ACHTERHAM 119 100 gram	IN ONZE BROODBOETIEK Dierden wij u: GROOT KRENTENBROOD 198 van 247 voor HARDE BROODJES 98 5 stuks	EN HEERLIJK FRUIT: CHIOUITA BANANEN 98 1 vat k. HOLLANDSE TOMATEN 98 100 gram
---	---	--

in de ZUIVELHOEK vindt u

HALFVOLLE MELK 69 van 1 vat 75 voor	Magere VANILLE VLA 109	CO-OP HALVARINE 89 2 kopjes van 98 voor
--	------------------------	--

In uw WINKELCENTRUM DE ASSENBURG

Tijdens de feestweek en de officiële opening van het WINKELCENTRUM „DE ASSENBURG”

SPECIALE AANBIEDINGEN

in onze snacks - lunches - diners enz.

Bij gebruik van een kop koffie, de tweede kop GRATIS!

Lunchroom - Cafeteria - Terras

MILDER

EEN KLASSE APART

WINKELCENTRUM „DE ASSENBURG”
MARKT 41 - TEL. 06511-1594

FEESTELIJKE EN GEZELLIGE OPENINGS-AANBIEDINGEN

SCHUIM-HAZELNOOT-SLAGROOMGEBAKJES een klasse apart 4 st. 3.00	NU 2,75
VERSE KOFFIEBROODJES een ware traktatie, 5 st. 2.00	NU 1,75
MOUSSETS BONBONS SPECIAAL gewekende kwaliteit, 200 gr. 3.90	NU 3,65

JANSSENS

BROOD- EN
BANKETBAKKERIJ
TEL. 1992

WINKELCENTRUM „DE ASSENBURG” BEMMEL

DE SLAGERS VAN BEMMEL

maken bekend
dat hun zaken wegens

VAKANTIE GESLOTEN

zijn van :

13 - 22 juni : SLAGERIJ JANSEN

18 - 27 juli : SLAGERIJ NAS

15 - 24 augustus : SLAGERIJ HEIJMEN

Buitengewoon Binnenhuis Nieuws!

Een greep uit onze feestelijke aanbiedingen:

2 HOOFDKUSSENS VEREN 60x70	25,—
2 GEBLOEMDE KUSSENS POLYETHER	15,—

MACH. SMYRNA TAFELKLEDEN
TEGEN ZEER

AANTREKKELIJKE PRIJZEN

interieurverzorging, meubelstofeerderij, speelgoed

OP ALLE VLOERBEDEKKINGEN o.a. DESSO

10% KORTING

NOVILON
van 42.90 FEESTPRIJS

39.75

WINKELCENTRUM DE ASSENBURG BEMMEL TEL. 06511-5292

Historische Kring Bommel

Secretariaat: vacature Postbus 219, 6680 AE Bommel
secretaris@historischekringbommel.nl

Bankrekening: Rabobank Bommel 10.57.26.443

Internetadres: <http://www.historischekringbommel.nl>

Kringlokatie: De Kinkel – 1^e verdieping, van Ambestraat 1, Bommel
Openingstijden: dinsdags 10 – 12 en 20 – 22 uur

Bestuur:

Voorzitter G.Th. Bouwman Brouwerslaan 13, 6681 EB Bommel
0481 - 462709 voorzitter@historischekringbommel.nl

Secretaris vacature Postbus 219, 6680 AE Bommel
secretaris@historischekringbommel.nl

Penningmeester A.J.G. van Rossum Sandershof 6, 6681 BT Bommel
0481 - 461856 penningmeester@historischekringbommel.nl

Bestuurslid A.B.P.M. Stuart Bakershoeve 106, 7326 DM Apeldoorn
(genealogie) 055 - 5410637 adri@historischekringbommel.nl

Bestuurslid M.J.P. Janssen-van Gelder Dorpsstraat 8, 6681 BN Bommel
(documentatie) 0481 - 464349

Bestuurslid vacature

Redactie:

De redactie werd gevormd door Maria Janssen, Maria Loonen, René Haegens, Nol van Rossum en en Adri Stuart. Kopij en andere berichten voor de redactie kunnen worden ingeleverd bij de redactieleden.

Het email adres van Maria Loonen is: maria.loonen@planet.nl van René Haegens is : r.haegens1@chello.nl

Lidmaatschap Historische Kring Bommel:

Deze uitgave wordt gratis verspreid onder de leden van de kring. Aanmelding kan geschieden bij het secretariaat. De contributie bedraagt € 15,00 per jaar; tweede en volgende gezinsleden betalen € 4,50. Cadeaubonnen waarmee u familie, vrienden of bekenden een jaarlidmaatschap kunt schenken, zijn verkrijgbaar bij de secretaris.

